

Matleena Mäkelä

MERIMIEHEN PARISUHTEEN TYRSKYT JA TYVENET

Merenkulun koulutusohjelma

Merikapteeni

2010

MERIMIEHEN PARISUHTEEN TYRSKYT JA TYVENET

Mäkelä, Matleena
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Merenkulun koulutusohjelma
Marraskuu 2010
Ohjaaja: Teränen, Jarmo
Sivumäärä: 67
Liitteitä: 3

Asiasanat: merimiehet, merielämä ja vapaa-aika, parisuhde, sitoutuminen, perhe

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia merimiehen parisuhdetta. Kuinka suuri osa elämästä suodaan parisuhteelle? Kuinka paljon parisuhteessa tulisi joustaa toisen tai molempien työn vuoksi? Miten merimiehen parisuhde kestää työstä johtuvat poissaolot? Laivoilla usein törmätään ongelmiin, joiden laukaisijoina ovat toimineet maissa olevat parisuhdeongelmat. Merimiehet ja heidän puolisonsa joutuvat elämään osa-aikasuhteessa. Työssä selvitetään, mitä pitää ottaa huomioon aloittaessa suhde merimiehen kanssa, miten parisuhde saadaan toimimaan ja miten poissaolo vaikuttaa pariskuntiin ja heidän perhe-elämäänsä. Tutkimus suoritettiin lokakuun 2009 ja lokakuun 2010 välisenä aikana.

Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään suomalaisen tämän päivän merimiehen parisuhdetta. Tärkeimpänä aineistona tutkimuksessa pidetään tehtyjä teemahaastatteluja. Työhön on haastateltu merenkulkijoista miehiä ja naisia sekä myös puolisoista molempia sukupuolia. Haastatellut merenkulkijat ovat olleet eripituisilla työjaksoilla. Mukana on myös jo merimiesammatin lopettaneita, jotka nykyään työskentelevät eri aloilla. Puolisoissa oli niin kotiäitejä kuin kodin ulkopuolella työelämässä olevia henkilöitäkin. Opinnäytetyö on jaettu kolmeen osioon: merimiehen työ, parisuhde ja perhe-elämä.

Merellä työjakson pituus on merkittävä tekijä. Tehdyn tutkimuksen mukaan merimiesten puoliset ovat hyvin sopeutuneet neljän viikon vuorotteluun. Avaintekijä parisuhteen onnistumisessa on kumppanin oikea valinta. Maihin jäävän puolison on myös tärkeää pystyä rakentamaan itsenäinen elämä.

Nykyään opiskellaan johtamistaitoa, ja sosiaalisia taitoja pidetään tärkeinä. Merimiesten ja heidän puolisoitensa ollessa osa-aikasuhteessa he tarvitsevat siinä kunnioitusta puolin ja toisin, huomioon ottamista, kompromisseja sekä tahtoa ja halua, että me-tunne saataisiin säilymään. Tulevaisuudessa merenkulun oppilaitoksissa voisi olla vapaasti valittava kurssi parisuhdetaidoista. Parisuhdetaitojen parantaminen pitäisi olla jo jonkinlainen velvollisuus hyvää parisuhdetta halutessa.

SEAFARERS' RELATIONSHIPS: STAYING TOGETHER FOR BETTER OR FOR WORSE

Mäkelä, Matleena

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Maritime Management

November 2010

Supervisor: Teränen, Jarmo

Number of pages: 67

Appendices: 3

Key words: seamen, life at sea and free time, relationship, commitment, family

Separation from the partner and the family is one of the most significant causes of stress for seafarers. The purpose of this thesis was to determine the significance of human relationships in a person's life. Seafarers' work pattern greatly differs from that of a normal day workers' ashore. Seafarers are at work for a period of time and after that they return home. That is why you can call seamen's relationships part-time relationships. This study is an initial attempt to investigate seafarers' relationships and their effect on seafarers. What are the things you should think before you start a relationship with a seaman? How to make a relationship work with a person who is half of the time away and how does the partner's absence affect the relationship?

This study concentrates on today's Finnish seagoing seafarers and their partners. This thesis was divided into three parts: seamen's work, their relationship and family life. The most important data were the theme interviews included in the study. Along with the questionnaire the interviewees received a cover letter, which explained the purpose of the study and defined all the topics that would be covered in the interview situation. The interviews were conducted between October 2009 and October 2010. All the interviews were recorded on audiotape and typed out as direct quotations.

According to study that has been done, partners ashore can adapt well to four week work rotation. However, it is important that the partner who stays ashore is able to build and lead an independent life. It is good to keep in mind that the most important factor for having a good relationship, is to find a right partner for you.

Problems in a relationship often also affect the seafarer's motivation at work. Nowadays there is training available for seafarers on how to be a good leader or supervisor. Acquiring good relationship skills is considered very important in life. On the basis of the results of this study, it can be concluded, that we should not underestimate the importance of good human relationship skills as well. In the future it could be worthwhile to offer seafarers and their partners also courses on how to make their relationships work.

ALKUSANAT

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on antaa neuvoja sekä uusia ajatuksia nykyajan merenkulkijoille ja heidän puolisoilleen. Suurin kiitos kuuluu elämäni tärkeimmille esikuville, pappalleni Jorma Mäkelälle ja jo edesmenneelle mummulleni Sirkka-Liisa Vääntiselle. Ilman heitä en olisi ehkä merenkulkualalle koskaan lähtenytkään. Kaunis kiitos miehelleni ehdottomasta tuesta ja luottamisesta kykyihini. Työn laadun ja tavoitteiden ohjaamisessa, riman korkealla pitämisestä ja eteenpäin kannustamisesta haluan kiittää filosofian tohtori ja lehtori Kirsi Uolaa. Haluan myös kiittää filosofian maisteri ja lehtori Kirsi Aaltoa, opiskelutovereitani sekä erityisesti ohjaajaani lehtori Jarmo Terästä mielenkiinnosta työtäni kohtaan. Lopuksi haluan kiittää kaikkia niitä henkilöitä, jotka suostuivat haastateltavikseni. Ilman teidän kanssanne käytyjä arkaluonteisia keskusteluja en olisi saanut tutkimusta tehtyä. Paljon kiitoksia teille saamastani luottamuksen osoituksesta.

Raumalla, 3.11.2010

Matleena Mäkelä

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

ALKUSANAT

1	JOHDANTO.....	6
1.1	Tutkimuksen aihe.....	6
1.2	Työn perusteena oleva aineisto ja rajaus.....	7
1.3	Tutkielman rakenne.....	8
1.4	Tutkimukselliset ongelmat.....	8
2	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET.....	9
2.1	Merimiesten avioliitot.....	9
2.2	Merimiesten eristäytyneisyys.....	10
2.3	Merimiesten vaimojen psyykkinen hyvinvointi.....	10
2.4	Keinoja helpottaa merimiesten perhe-elämää.....	10
2.5	Parisuhteet.....	11
2.6	Muita mukana olevia tutkijoita.....	12
3	PARISUHTEET MUIDEN TUTKIMUSTEN VALOSSA.....	12
3.1	Suomalainen tutkimus: Merimiesten avioliitot.....	12
3.2	Norjalainen tutkimus: Merimiesten vaimojen psyykkinen hyvinvointi.....	13
3.3	Englantilainen tutkimus: Keinoja helpottaa merimiesten perhe-elämää.....	13
4	HAASTATTELUT.....	15
4.1	Haastateltavat.....	15
4.2	Haastattelujen saanti.....	15
4.3	Haastattelutilanteet.....	16
4.4	Kysymykset.....	17
4.5	Vaitiololupaus.....	18
4.6	Nauhojen purku.....	18
5	MERIMIEHEN TYÖ.....	19
5.1	Yleistä.....	19
5.2	Työn arvostus.....	23
5.3	Työssä viihtyminen.....	24

6	PARISUHDE JA SITOUTUMINEN.....	25
6.1	Yleistä.....	25
6.2	Parisuhde merimiehen kanssa.....	28
6.2.1	Puolison itsenäisyys.....	32
6.2.2	Puolison yksinäisyys.....	34
6.2.3	Merimiesten puolisoille suunnattu vertaistukisivusto.....	35
6.3	Yhdessä pitävä voima.....	35
6.4	Luottamus.....	37
6.5	Joustavuus parisuhteessa.....	40
6.6	Poissaolojen vaikutus suhteisiin.....	43
6.7	Maihin jääminen.....	46
7	PERHE-ELÄMÄ.....	47
7.1	Yleistä.....	47
7.2	Vaihtopäivät.....	48
7.2.1	Lähtöpäivä.....	49
7.2.2	Kotiintulopäivä.....	51
7.3	Kotielämään sopeutuminen.....	54
7.4	Etävanhemmuus.....	57
7.5	Elämän tärkein asia.....	56
8	ANALYSOINTI.....	59
8.1	Merimiehen työ.....	59
8.2	Parisuhde ja perhe-elämä.....	60
8.3	Johtopäätös.....	62
9	UUSIA TUTKIMUSKOhteita.....	63
10	YHTEENVETO.....	63
11	LOPPUSANAT.....	65
	LÄHTEET.....	66
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Parisuhde ei ole satama, turvapaikka, johon ihminen saapuu yksinäisiltä retkiltään ja on sen jälkeen ikuisesti onnellinen. Parisuhde on matka, seikkailu aavalla merellä ja kaikkien sen tarjoamien yllätysten keskellä, ja onnikin on häilyväistä. Välillä sitä on tarjolla runsaasti, välillä se on tipotiessään. Pysyvää onnen tilaa on mahdotonta saavuttaa. Jos se olisi mahdollista, se olisi tylsyyttä. (Hämäläinen 2000, 132.) Näin merellisin sanakääntein kuvailee perheterapeutti Pekka Hämäläinen parisuhdetta. Kun parisuhteessa ylimääräisinä tekijöinä ovat puolison pidempiaikainen poissaolo ja rajoittunut mahdollisuus kommunikointiin, kuinka siitä selvittää?

1.1 Tutkimuksen aihe

Merimiesten töitä on aina leimannut merkittävä erityispiirre: työstä johtuva poissaoloaika kotoa. Ennen merellä kuljettiin purjelaivoilla, jonka jälkeen tulivat höyrylaivat. Nykyaikana laivat ovat moottorialuksia, joiden matkanopeus on kasvanut entisajoista, ja kehittyneet satamaoperaattorijärjestelmät mahdollistavat lyhyet satamassa oloajat. Ennen työjaksot venyivät Suomenkin lipun alla mahdollisesti puoleentoista vuoteen, mutta nykyään käytössä on vuorottelujärjestelmä. Pidempiä, usean kuukauden työjaksoja on nykyisin lähinnä vain ulkomaan lipun alla. Suomen lipun alla seilaavissa rahtialuksissa työjaksot ovat yleisesti noin 4-6 viikkoa, mutta vielä on mahdollista seilata pidempiäkin jaksoja.

Kuinka suuri osa elämästä suodaan parisuhteelle? Kuinka paljon parisuhteessa tulisi joustaa toisen tai molempien työn vuoksi? Miten merimiehen parisuhde kestää työstä johtuvat poissaolot? Laivoilla kuitenkin usein törmätään ongelmiin, joiden laukaisijoina ovat olleet parisuhdeongelmat maissa.

Aihe on mielestäni erittäin mielenkiintoinen. Tutkimuksen taustalla ovat omat kokemukseni pitkiltä työjaksoilta sekä keskustelut parisuhteista merimiesten kanssa. Merimiehet kertovat laivalla ollessaan erilaisista ongelmista ja koti-ikävästään. He ja heidän puolisonsa joutuvat elämään osa-aikasuhteessa. Halusin tutkimuksessa selvittää, mitä pitää ottaa huomioon aloitettaessa suhde merimiehen kanssa, miten pa-

risuhde saadaan toimimaan ja miten poissaolo vaikuttaa pariskuntiin. Tarkoitukseni ei ole tehdä yleistystä, millainen on merimiehen tunne-elämä. Toivoisin tämän työn antavan uusia näkökulmia siitä, mikä merkitys poissaoloilla on parisuhteisiin sekä mitä ovat ne asiat, joita pariskunnat joutuvat läpi käymään toisen tai molempien työskennellessä merellä.

1.2 Työn perusteena oleva aineisto ja rajaus

Koska katson merenkulun olevan erityinen ammattiala, perehdyn aineistoissa vain niihin tutkimuksiin, jotka on tehty tämän ammattikunnan henkilöistä. Norjassa on tehty tutkimus aiheesta *Seafarers' wives and intermittent husbands, social and psychological impact of a subgroup of Norwegian seafarers' work schedule on their families*. Tutkimus käsitteli 4-6 viikon työjaksojen vaikutusta merimiesten vaimojen psyykkiseen hyvinvointiin. Cardiffin yliopistossa on Michelle Thomas tehnyt tutkimuksen aiheesta *Lost at Sea and Lost at Home: the Predicament of Seafaring Families*. Tämä työ käsittelee englantilaisia merimiehiä ja heidän perheitään. Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää keinoja parantaa merimiesten perhe-elämää. Suomessa Sannikka Vihla on tehnyt opinnäytetyön aiheesta *Merimiesten parisuhteet ja elämänlaatu*, missä hän tutkii merimiesten aviosuhteita. Tämä työ ulkomaisten tutkimusten lisäksi toimivat oman työni teoreettisena viitekehystenä. Pekka Hämäläisen kirja *Hyvä parisuhde* auttoi ymmärtämään parisuhteen kokonaismerkityksen.

Koska tämä on kvalitatiivinen tutkimus, ei tässä pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan ymmärtämään tiettyä toimintaa ja antamaan teoreettisesti mielekkään tulkinnan siitä (Eskola & Suoranta 1998, 56). Tärkeimpänä aineistona tutkimuksessani pidän tekemiäni teemahaastatteluja. Koska teemahaastattelun rungon tekeminen ei onnistu ilman jonkinlaista tietoa tutkittavasta asiasta, luin parisuhdeoppaita, lehtiartikkeleita ja monenlaista merikirjallisuutta ennen varsinaisia haastatteluja. Monta iltaa käytin myös Internet-keskustelupalstoja läpi käyden. Myös siellä oli käyty keskusteluja valitsemastani aiheesta. Näin sain muodostettua ohjaavia teemoja työhöni. Haastattelut olivat keskusteluita, jotka kuitenkin tapahtuivat minun aloitteestani ja olivat johdateltavissani.

Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään suomalaisen merimiehen parisuhdetta. Alkuperäisen suunnitelman mukaan aikomukseni oli tehdä tutkimus suomalaisen merimiehen poissaolojen vaikutuksesta häneen itseensä sekä hänen perheenjäseniinsä. Rajaukseen päädyin, koska tuomalla koko perheen työhöni mukaan olisi siitä tullut liian laaja kokonaisuus opinnäytetyöksi. Rajauksen takia jätin pois myös merenkulkua koskevan historiallisen ja nykypäiväisen kirjallisuuden.

1.3 Tutkielman rakenne

Johdantoluvussa tarkastelen tutkimusaihetta, sen valintaa, rajausta sekä kerättyä aineistoa. Seuraavassa luvussa esittelen aikaisempia tutkimuksia ja niiden sisällöt pääpiirteittäin. Kerron myös aikaisempien tutkimusten tulokset. Tutkimuksen metodina käytin teemahaastatteluja. Asiakokonaisuuksiksi valitsin merimiehen työn, parisuhteen ja perhe-elämän. Käyn asiakokonaisuudet läpi aineiston perusteella ja sen jälkeen seuraa analysointi. Analysoinnista löytyy myös alakohta Yhteenveto, joka selvittää mitä asioita tutkimuksessa ilmeni. Sen jälkeen on loppusanojen vuoro.

1.4 Tutkimukselliset ongelmat

Erityisesti arkaluonteisia tietoja kootessaan on tutkijan pyrittävä selvittämään itselleen, tarvitseeko hän niitä ja onko tutkimuksen mukanaan tuoma tiedon lisä niin arvokas, että se oikeuttaa puuttumaan ihmisten yksityisyyteen (Eskola ym. 1998, 56). Jouduin paljon pohtimaan, mitä kysyisin ja mikä olisi tälle tutkimukselle tarpeellista. Onko tarpeellista tietää pariskuntien uskottomuuksista tai miten arkoja asioita tulisi lähestyä? Jokaiselle tutkittavalle pitää antaa riittävä informaatio tutkimuksen luonteesta ja tavoitteesta sekä korostettava vastaamisen vapaaehtoisuutta (Eskola ym. 1998, 56). Tämä antoi minulle moraalisen vapauden, koska korostin aina, etteivät haastateltavat tulisi koskaan paljastetuiksi. Jouduin kuitenkin pohtimaan, mitä toisten asiat minulle kuuluvat ja miksi vaatisin ketään kertomaan minulle omista asioistaan. Epäily, että minulla ei ole kykyä analysoida kerättyä aineistoa, koska en ole saanut minkäänlaista sosiologista koulutusta, johdattaa minut analysoimaan aineistoa mallisjärkipohjalta.

Koska keskustelut ovat aina molemminpuolista vuorovaikutusta, huomasin niiden muokkaavan ajatuksiani. Löysin keskusteluja käydessäni aina vain uusia tutkimusaiheita, ja kuitenkin minun oli pysyttävä suunnitelmassani ja pyrittävä keskittymään siihen. Suurimmaksi ongelmaksi kuitenkin nousi se, että tunsin haastattelemani henkilöt yhtä lukuun ottamatta. Epäilin, että en saanut vääristelemätöntä tietoa yhteisen historian takia. Joskus tuntui kuin joitakin asioita sanottaisiin vain minua miellyttääkseen tai toivottiin kerrotun tekevän vaikutuksen minuun. Pystyisinkö luottamaan kerrottuun asiaan? Varsinaisesta valheesta ei kukaan jäänyt kiinni, mutta joitain asioita jäi sanomatta ehkä sillä oletuksella, että tiedän niistä. Käsittelen kuitenkin aineiston niin kuin se on kerrottu.

2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Aikaisempia tutkimuksia juuri tästä aiheesta ei ole Suomessa tehty. Aihetta on kyllä sivuttu Sannikka Vihlan vuonna 2003 valmistuneessa opinnäytetyössä. Ulkomaisia tutkimuksia löysin kaksi: Norjassa tehdyn tutkimuksen vuodelta 2007, jossa tutkittiin merimiesten vaimojen psyykettä, ja Englannissa vuonna 2003 valmistuneen tutkimuksen, jossa etsittiin keinoja helpottamaan merimiehen perhe-elämää.

2.1 Merimiesten avioliitot

Sannikka Vihla opiskeli Turussa Yrkeshögskolan Sydvästissä merikapteeniksi ja teki opinnäytetyönsä aiheesta Merimiesten parisuhteet ja elämänlaatu. Hänen työnsä tarkoitus oli tutkia merimiesten aviosuhteita ja niiden laatua. Työssä selvitetään parisuhteen merkitystä yleisesti ihmisen elämänlaadulle sekä määritetään elämänlaadun eri osioita. Hän suoritti tutkimuksen kyselylomakkeilla, jotka jaettiin Suomen lipun alla seilaaviin rahtilaivoihin. Näissä rahtilaivoissa työskenteli vuonna 2001 n. 3500 henkilöä ja kyselylomakkeita jaettiin 400 kpl. Vastanneita oli 53 kpl, eli 1,51% kaikista rahtilaivoissa työskentelevistä. Tutkimus suoritettiin kesällä 2001. (Vihla 2003.)

2.2 Merimiesten eristäytyneisyys

Mira Karjalainen, filosofian tohtori ja uskontotieteilijä, tutki väitöskirjatyössään nykyajan laivayhteisöjä ja merimiehiä. Tutkimus käsitteli suomalaisten öljytankkerien työyhteisöjä ja elämää laivalla (Karjalainen, 1999). Hän halusi tietää, viihtyivätkö merimiehet laivoillansa. Karjalainen työskenteli puolimatruusina ja teki kenttätöitä yhdellä Suomen lipun alla seilaavalla säiliöaluksella. Hän haastatteli tutkimukseensa tämän laivan henkilökuntaa. Tutkimuksen nimi on merimiehen matkakertomus, laivaelämä vankila-metaforan valossa. Karjalainen ei väitä, että laiva ja vankila olisivat kirjaimellisesti samanlaisia. Vankila-metaforalle eli kielikuvalle hän löysi kolmekin lähtökohtaa: merenkulun historia sitovine perinteineen, myytti merimiehen vapaudesta ja totaalisen laitoksen ominaispiirteet. (Karjalainen 1999.)

Otin hänen työnsä yhdeksi teoreettiseksi viitekehyykseksi, koska näen hänen tuoneen hyvin esiin merimiesten eristäytyneisyyden heidän ollessaan töissä. Hän rikkoo mielestäni myytin merimiehen vapaudesta.

2.3 Merimiesten vaimojen psyykkinen hyvinvointi

Norjassa Haukelandin yliopistollisessa sairaalassa on tehty tutkimus mahdollisista psykologisista vaikutuksista merimiesten vaimoihin johtuen heidän puolisoitensa poissaoloista. Tutkimuksessa merimiehet työskentelivät 4–6 viikkoa tasaisella vuorottelulla monitoimialuksilla. Tutkimus toteutettiin lähetetyillä kyselylomakkeilla merimiesten vaimoille. Jotta saatiin vertailukohta, lähetettiin myös maissa työskentelevien miesten vaimoille kyselylomakkeet. Merimiesten vaimoja vastasi kyselyyn 192 henkilöä ja maissa olevien vaimoja vastasi 45 henkilöä. (Ulven, Omdal, Herlovnien, Irgens & Dahl. 2007.)

2.4 Keinoja helpottaa merimiesten perhe-elämää

Cardiffin yliopiston merenkulkijoiden kansainvälisessä tutkimuskeskuksessa Michelle Thomas teki tutkimuksen merenkulkijoista ja heidän perhe-elämästään. Sen tarkoituksena oli

- tuoda esiin merenkulkijoiden työnkuvasta aiheutuvat ongelmat parisuhteessa
- tutkia merimiesten ja heidän puolisoitensa selviytymiskeinoja
- löytää keinoja, jotka voisivat edesauttaa merenkulkijoiden perhe-elämää
- tuoda positiivista vaikutusta merenkulkijoiden perhe-elämään

Tutkimus tehtiin englantilaisille merenkulkijoille ja heidän perheilleen. Ensin lähetettiin kyselylomake, jonka jälkeen henkilöitä haastateltiin. Haastattelut käytiin 12 kuukauden aikana vuosina 2000/2001. Kaiken kaikkiaan haastateltavana oli 34 henkilöä. (Thomas 2003.)

2.5 Parisuhteet

Perheterapeutti Pekka Hämäläisen teos Hyvä Parisuhde pohjautuu vankkaan asiantuntemukseen ja perhe- ja parisuhdeterapeutin työssä vuosikymmenien varrella kerntyneeseen aineistoon. Hämäläinen toteaa osuvasti teoksessaan, että parisuhde perustuu henkilökohtaiseen vastuunottoon. Hämäläisen mukaan vastuu on yksi suhteen kulmakivistä. Parisuhteessa jokainen on vastuussa paitsi itsestään myös kumppanistaan. Ennen kaikkea vastuussa ollaan kuitenkin ”meistä”, eli itsestä ja kumppanista yhdessä. (Hämäläinen, 2000.)

Ihmisellä on elämässään neljä arvoa: terveys, työ, ihmissuhteet ja elämisen tarkoitus (Hämäläinen 2000, 140). On tärkeää saada tehdä työtä ja vieläpä mielekästä työtä. Työn kautta ihminen pystyy toteuttamaan itseään ja luovuuttaan (Hämäläinen 2000, 143).

Sosiologit ovat määritelleet ihmisen sosiaalisesti eläimeksi. Vain harvat näyttävät voivan elää ilman läheisiä ihmissuhteita. Tärkeimpiä ovat puoliso ja lapset, oma perhe, mutta myös muut ihmissuhteet kuten toverit ja ystävät ovat arvokkaita. Puolalaisen filosofi Mikolai Kosakiewicz väittää, että toverit ja ystävät voivat tulla ihmiselle läheisten vuorovaikutussuhteiden tyydyttäjiksi. Tärkeintä on, ettei ihminen jää kokonaan yksin, että hänellä on joitakin läheisiä, persoonallisia ihmissuhteita, minä-sinä-

suhteita ja että hänellä on ainakin yksi ryhmä, johon voi samaistua ja tuntea kuuluvansa. (Hämäläinen 2000, 145.)

2.6 Muita mukana olevia tutkijoita

Löysin parisuhdetta tutkivia henkilöitä Internetin kautta, kuten Ulla Anderssonin, joka toimii Kirkkonummen perheneuvojana. Hänen viittauksiaan käsittelen paljon luvussa Parisuhde ja sitoutuminen. Kasvatustieteen maisteri Tuula Pukkala on tehnyt väitöskirjan aiheesta *Millaiset avioliitot kestävät? Pitkässä parisuhteessa eläneiden käsitykset pysyvän avioliiton avaimista*. Hän kertoo oivallisesti kuinka paljon joustavuutta ja vastaan tulemistä pitkässä parisuhteessa tarvitaan. Väestöliiton tutkimusprofessori Osmo Kontula esittää julkaistussa *Parisuhdeonnan avaimet ja esteet perhebarometrissa 2009* tutkittua tietoa parisuhdeonnesta, sen edellytyksistä ja esteistä. Lisäksi olen tähän opinnäytetyöhöni lisännyt Tuulikki Soinin merellisiä runoja, joissa parisuhde merimieheen välittyy lukijaan hyvinkin suorasti.

3 PARISUHTEET MUIDEN TUTKIMUSTEN VALOSSA

3.1 Suomalainen tutkimus: Merimiesten avioliitot

Sannikka Vihlan tekemässä työssä merimiesten parisuhteista ja elämänlaadusta tulee ilmi, että merimiesten suurin avioeron syy ovat työstä johtuvat poissaolot. Vieraantuminen oli toiseksi yleisin syy. Merimiesten liitot myös kestävät lyhyemmän aikaa kuin muiden liitot. Uudelleenavioitumisprosentti on merimiehillä selkeästi korkeampi kuin muulla väestöllä, 11 % eronneista merimiehistä avioituu uudelleen. (Vihla 2003.)

Vihla teki tutkimuksensa merimiesten parissa. Hän kuitenkin haastatteli viittä merimiehen puolisoa antaakseen myös heille mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä. Viiden haastattelun pohjalta hän ei voinut tehdä mitään varsinaisia vertailuja, vaan tulokset ovat vain suuntaa antavia. Haastatelluiden avioliitoissa vaimot olivat tottuneet osa-aikasuhteeseen, ja he olivat pääasiassa tyytyväisiä elämäänsä. Vihla huomasi,

että työjakson pituus osoittautui merkittäväksi tekijäksi tutkittaessa miten vaimot kokivat elämänsä merimiehen puolisona. Merimiesten parisuhteissa on selkeästi enemmän ongelmia kuin muun väestön. Syytä siihen hän pystyi vain arvailemaan, poissaolot olivat ainoa selkeä syy, joka nousi esiin. (Vihla 2003.)

Tutkimuksen mukaan koko väestöön verrattuna merimiehet menevät harvemmin naimisiin. Ne merimiehet, jotka avioituvat, tekevät sen nuorina. Onnellisuuden syiksi he kertoivat samoja asioita kuin maissa työskentelevätkin henkilöt, poikkeuksena pitkät lomat, jotka he kokivat myös onnellisuuden selitykseksi. (Vihla 2003.)

3.2 Norjalainen tutkimus: Merimiesten vaimojen psyykkinen hyvinvointi

Norjassa Haukelandin yliopistollisessa sairaalassa tehty tutkimus mahdollisista psykologisista vaikutuksista merimiesten vaimoihin johtuen heidän puolisoitensa poissaoloista selvitti, että merimiesten vaimojen mielenterveys ei eroa mitenkään muiden vaimojen mielenterveydestä. Kaksi prosenttia merimiesten vaimoista sekä muista maissa työskentelevien miesten vaimoista kärsii vakavasta masennuksesta. Yhteen vetona tutkimuksessa todetaan, että merimiesten 4–6 viikon poissaolon vaimot kestävät hyvin. Yksinoloviikot voivat kuitenkin lisätä joitakin ongelmia, ja jotkut merimiesten vaimot tarvitsevat sosiaalista tukea heidän puolisoitensa työssäolon ajaksi. Ainoa eroavaisuus mikä tutkimuksessa tuli ilmi oli, että merimiesten vaimot olivat nuorempia kuin muut vaimot. Merimiesten vaimojen parisuhde voi yhtä hyvin kuin muidenkin tutkimuksessa mukana olleiden vaimojen, eivätkä he myöskään kokeneet terveytensä tai elämänlaatunsa kärsivän miestensä poissaoloista. (Ulven ym. 2007.)

3.3 Englantilainen tutkimus: Keinoja helpottaa merimiesten perhe-elämää

Cardiffin yliopiston merenkulkijoiden kansainvälisessä tutkimuskeskuksessa Michelle Thomasin tutkimustuloksista paljastuu, että englantilaisten merimiesten suurin syy töissä käymiseen on raha. Toiseksi tärkein asia on vuorottelujärjestelmä, joka mahdollistaa pitkät kotonaoloajat. Suurin vaikeus merenkulkijan työssä ovat merimiesten ja heidän vaimojensa mukaan vaihtopäivien ajat, jolloin merimiehet pyrkivät sopeutumaan takaisin parisuhde- ja perhe-elämään sekä valmistautumaan töihin lähtöön.

Puolisoiden välinen kommunikointi erossa ollessa nousi tärkeäksi tekijäksi. Säännöllinen kommunikointi pariskunnan välillä säilytti emotionaalisen yhteyden. Muita esille tulevia seikkoja tutkimuksessa ovat merimiesten eristäytyneisyys, puolisoiden itsenäisyys, merenkulkijoiden työn erilaisuus verrattuna maissa työskenteleviin ja lasten syntymien tuoma muutos. (Thomas 2003.)

Tutkimuksen mukaan löytyisi monta tapaa helpottaa ja parantaa merimiesten ja heidän perheidensä elämää, kuten

- henkilökohtaisen sähköpostin käytön lisääminen
- kommunikaation tukeminen
- tavallisen postin vastaanottaminen niin usein kuin se on logistisesti mahdollista
- työjaksojen pitäminen lyhyempänä kuin 4 kuukautta
- puolisoiden ja lapsien mahdollisuus mukanaoloon laivalla
- tarkemman tiedon saaminen merimiesten lähtö- ja tulopäivistä, jotta elämä olisi paremmin ennakoitavissa
- sosiaalisten suhteiden/kontaktien järjestäminen muiden merimiesten perheiden kanssa
- takuun antaminen merimiehen nopeasta kotiinpaluusta perhekriisin sattuessa
- parempien kontaktien ylläpitäminen merimiesten perheiden ja varustamon välillä
- työnteon mahdollistaminen saman miehistön kanssa, jotta olisi mahdollista luoda sosiaalisia suhteita myös työpaikalla
- minimimiehityksen välttäminen, koska sillä on vahingollisia terveysvaikutuksia merimiehille. (Thomas 2003, 11.)

4 HAASTATTELUT

4.1 Haastateltavat

Tässä tutkimuksessa käsittelen tämän päivän merenkulkijoita ja heidän puolisoitaan. Nykyaikana tekniikka on kehittynyt, laivoilla on vuorottelujärjestelmä ja työjaksot ovat lyhyempiä kuin aikaisemmin. Olen haastatellut merenkulkijoista miehiä ja naisia sekä myös puolisoista molempia sukupuolia. Haastatellut merenkulkijat ovat olleet eripituisilla työjaksoilla. Mukana on myös jo merimiesammatin lopettaneita, jotka nykyään työskentelevät eri aloilla. Puolisoissa oli niin kotiäitejä kuin työelämässä olevia henkilöitäkin. Osaa henkilöistä haastattelin tavallaan kahteen kertaan, koska henkilöt olivat itsekin merellä töissä ja parisuhteessa merimiehen kanssa. Näin ollen sain heiltä näkökulman molemmista suunnista.

Haastateltavista merimiehiä oli 10 henkilöä ja puolisoita viisi henkilöä. Haastateltavat henkilöt olivat eri-ikäisiä. Nuorin oli 27-vuotias ja vanhin 54-vuotias. Haastatelluista oli naimisissa viisi henkilöä ja seitsemän avoliitossa. Kolme henkilöä oli haastatteluhetkellä ilman parisuhdetta. Henkilöt olivat kaikki suomalaisia.

Vaikka haastateltavia ei ole suuri määrä, sain mielestäni tietynlaisen rungon tutkimukseni perustaksi. Esiin nousivat aina samat ongelmat ja ristiriidat, mutta myös samankaltaiset positiiviset asiat.

4.2 Haastattelujen saanti

Tein saatekirjeen, jossa kerroin tutkimukseni päämäärästä ja kuinka sen olin ajatellut toteuttaa. Tämän saatekirjeen lähetin vain kolmelle henkilölle. Muut haastateltavat eivät pitäneet tärkeänä nähdä sitä. Jokaisen haastateltavan kanssa puhuin ennen haastattelutilannetta henkilökohtaisesti, ja he suostuivat haastatteluun sen enempää kysymättä kysymyksistä. Aloitin haastattelujen tekemisen oman kaupungin läheisyydestä ja siirryin sitten vasta muualle Suomeen tapaamaan haastateltavia.

4.3 Haastattelutilanteet

Haastattelemanani henkilöt olivat hyvin avoimia. Minut yllätti, kuinka helppo oli saada henkilöitä mukaan tutkimukseen ja puhumaan yksityisasioistaan hyvinkin suoraan. Haastattelutilanteessa kukaan ei jättänyt vastaamatta kysymyksiin. Tietysti jotkut aiheet koettiin vaikeiksi vastata ja tunteet nousivat useallakin henkilöllä pintaan. Jotkut haastateltavista henkilöistä sanoivat, että kysymykset pistivät ajattelemaan asioita tarkemmin ja myös uudelta suunnalta. Henkilöillä oli joskus vaikeuksia pukea tunteita ja ajatuksiaan sanoiksi. Näin ollen haastattelutilanteet veivät enemmän aikaa kuin suorat kysymykset olisivat vieneet suorine vastauksineen.

Haastattelutilanteissa tunnelma oli usein hyvin rento ja vapautunut. Tätä seikkaa helpotti se, että useimmat haastateltavat olivat minulle entuudestaan tuttuja. Yhtä henkilöistä en ollut tavannut koskaan aikaisemmin. Olikin miellyttävä yllätys, että hän otti yhteyttä ja halusi osallistua tutkimukseen kuultuaan siitä ystävältään. Yhdelle henkilölle lähetin kysymyksiä sähköpostitse, koska emme löytäneet yhteistä haastatteluajankohtaa hänen töiden vuoksi. Muuten käytin haastatteluissa apuna nauhuria. Huomasin, että nauhuri oli aluksi hieman jännittävä asia haastatelluille, mutta jutun lähdettyä liikkeelle he unohtivat sen olemassaolon. Välillä lopetin nauhoittamisen, esimerkiksi tunteenpurkauksien tai taukojen ajaksi.

Haastatteluja tein ruokaravintoloissa tai haastateltujen kotona. Siellä missä heille vain parhaiten sopi. Haastattelut kestivät kahdesta tunnista neljään tuntiin. Pysin kysymään kaikilta samat kysymykset. Pituus riippui siitä, kuinka paljon henkilö keskusteli asioista. Keskustelua oli kyllä helppo pitää yllä. Huomasin, että henkilöt pitivät itsestään puhumisesta.

Ajankohta haastattelua tehtäessä oli hyvin merkityksellinen. Tällä tarkoitan ajankohdtaa, onko esimerkiksi merimies merellä vai kotona haastatelllessani hänen puolisoaan. Uskon vastauksien olevan hieman erilaisia, jos merimies on ollut kolme viikkoa poissa vai onko hän on ollut kotona jo kolme viikkoa. Kaipuun merkitystä vastauksiin ei voi sivuuttaa. Olen henkilökohtaisesti huomannut, että merimies unohtaa työ-

asiat ja tuntemansa kaipuun hyvin nopeasti kotiin tullessa. Jos olisin haastatellut merimiehiä heidän töissään ollessaan, olisivat vastaukset voineet olla erilaisia.

4.4 Kysymykset

Koska tein niin kutsuttua teemahaastattelua, oli minulla useita kysymyksiä aiheista työ, parisuhde ja perhe-elämä. Teemahaastattelun rungon tein aikaisempien tutkimuksien ja omien kiinnostusten perusteella. Keskustelujen aikana moniin kysymyksiin sain jo vastauksen niitä varsinaisesti edes kysymättä. Koska haastattelu oli kevyesti rakennettu, antoi se haastateltaville mahdollisuuden kertoa asioista heidän omilla sanoillaan. Näin ollen haastateltavat toivat itse ilmi alueet, jotka olivat tulleet heille merkittäviksi. Runkokysymykset koskivat parisuhteen aloittamista, kestoa, mahdollisia ongelmia ja onnistumisia sekä tunteita, mitä merimiehen työ poissaoloiheen tuo parisuhteeseen. Osa varsinkin alkukysymyksistä oli helppoja, kuten henkilöiden yleiset tiedot (ikä, työhistoria, lapsien lukumäärä yms.) sekä parisuhteen historian kartoitus. Tutkimuksen lopussa on liite kysymyksistä. Kysymyksiä on paljon, ja se osaltaan teki haastatteluista pitkiä.

Hankalimmaksi kysymykseksi huomasin nousevan ”Mikä on mielestäsi elämän tärkein asia?” Ajattelin kysymyksen olevan tutkimuksen aiheen tiedettäessä manipuloiva; jos olimme puhuneet parisuhteesta jo kaksi tuntia tuoden monesti hyviä mielikuvia siitä, olisi vastaus mielestäni lapsettomana aivan selvä. Mutta haastateltavat henkilöt eivät saaneet heti vastatuksi vaan joutuivat pohtimaan sitä hetken. Oliko kysymys hankala henkilöille vai haastattelijalle – eikö haastattelija pysty mieltämään terveyttä, lapsia, hyvää elintasoja ja vakuuttavaa uraa elämän tärkeimmiksi asioiksi?

Kokemattomana haastattelijana alku oli kivikkoista. Ensimmäinen haastattelu olikin tarvittava esihaastattelu. Sitä purkaessani omat virheet tulivat hyvin esiin. Puhuin haastateltavan päälle ja jopa autoin, kun henkilöllä kesti vähän aikaa löytää oikea sana kuvaamaan senhetkistä tarkoittamaansa asiaa. Tehdessäni enemmän haastatteluja pystyin huomioimaan virheeni ja tuomaan tilanteisiin motivointia ja johdonmukaisuutta. Katson, että oli hyvä asia, kun tunsin melkein kaikki haastattelemani henkilöt aikaisemmin. Ainoa häiritsevä seikka oli, että välillä minulle tuli käsitys, kuin haas-

tateltava yrittäisi tehdä vastauksillaan vaikutusta minuun. Useat henkilöt tiesivät, että olen seilannut pitkällä linjalla sekä ollut pitkässä parisuhteessa sinä aikana. Joskus tunsin, kuinka heidän mielestään olisi ollut raukkamaista valittaa minulle poissaolon tuomista vaikeuksista neljän viikon työjakson aikana, koska itse olen ollut yli puoli vuotta erossa puolisostani. Mutta suurin osa henkilöistä suhtautui minuun paremminkin sellaisella asenteella, että tiedän mistä puhun. Sain kiitosta siitä, että olen jo ollut merityöelämässä useita vuosia, koska vain toinen merimies voi tietää, mitä se on. Myös eräs haastateltava puoliso sanoi minun olevan tähän asti ainoa joka oikeasti ymmärtää, miltä hänestä tuntuu.

4.5 Vaitiololupaus

Jo kysyessäni henkilöitä haastatteluun, toin erityisesti ilmi, että haastateltavat säilyvät koko ajan nimettöminä ja että kaikki sanottu käsitellään luottamuksellisesti. Myöskään lainauksissa ei heidän henkilöllisyytensä voisi tulla ilmi, koska muokkasin niistä yksityiskohdat tunnistamattomaksi. Jotkut haastateltavat itse kertoivat ystävillensä osallistuneensa tällaiseen tutkimukseen. Sitä kautta sain myös yhden yhteydenoton, koska ystävä halusi myös osallistua.

4.6 Nauhojen purku

Haastattelunauhat on kirjoitettu puhtaaksi aina sitä mukaa, kun haastattelutilanteita on ollut. Ensimmäinen haastattelu on tehty lokakuussa 2009 ja viimeinen lokakuussa 2010. Olen kirjoittanut haastattelut täysin sanasta sanaan, mutta lainauksissa jätän turhat toistot pois. En ole muokannut pois myöskään haastateltavan käyttämää murretta. Alkuperäisiä nauhoja en ole säilyttänyt, koska äänitin seuraavan haastattelun jo purettujen päälle.

5 MERIMIEHEN TYÖ

5.1 Yleistä

Psykoanalyysin luoja Sigmund Freud totesi ihmisellä olevan kaksi merkittävää kykyä, *kyky rakastaa ja kyky tehdä työtä*. Rakastamisen kyvyllä Freud tarkoitti mahdollisuutta toimiviin ja tyydyttäviin ihmissuhteisiin, joka sisälsi myös seksuaalisen tyydytyksen. Kyvyllä tehdä työtä hän tarkoitti mahdollisuutta toimia tuottavasti ja luovasti, kuitenkin niin, että ihminen on samanaikaisesti emotionaalinen. Kumpaakin kykyä Freud piti ihmisen persoonallisen kasvun ja terveen minuuden kannalta merkityksellisenä. Rivien välistä voi tulkita, että Freud näki työn selkeästi ihmisen palvelijana, tekijänä, joka auttaa häntä luomaan elämästään mielekästä. (Hämäläinen 2000, 144.)

Työ, opiskelu ja uran rakentaminen ovat keskeinen osa ihmiselämää ja vaikuttavat myös parisuhteeseen. Monille työ edustaa omaa yksityistä aikaa, jossa haasteet ja mahdollisuus käyttää luovuutta kehittävät ja tuovat hyvää mieltä. (Pukkala 2007, 125.) Merimiesten ammatti on enemmän kuin pelkkä ammatti, se on enemmänkin elämäntapa, elämäntapa, johon liittyvät jatkuvat erot ja jälleennäkemiset perheen kanssa. Näin ollen merimiehen ammatti eroaa muista ammateista. Sen erikoispiirre on pitkä poissaolo kotoa. (Vihla 2003, 1.)

Tehdessäni teemahaastattelua merimiesten kanssa alkukysymysten jälkeen tiedustelin, kuinka henkilö on ajautunut merille ja onko hänellä kenties ollut merenkulkijoita suvussa. Ajattelin, että jos merenkulku on suvusta käsin tuttu, osataan itse ja muun perheen kesken sopeutua työn tuomiin asioihin ennakolta.

Mun biologinen isä oli merimies sekä isäpuolenikin oli merillä, nuorena. Lopetti kyllä jo 25-vuotiaana, mutta hänkin seilasi täkillä. Mun biologinen isä oli pursimiehenä. Se on hyvin lähellä mitä mäkin täs nyt teen. Enemmän kyllä merille lähtöön vaikutti se missä me asuttiin Suomessa. Nuorena oli se niin kutsuttu merimiesromantiikka, mitä isot pojat kerto. Kun he tulivat lomille, just mun kavereitten isoveljet oli merimiehiä, heidän tarinat. Nehän ne pisti mielikuvituksen liikkeelle ja heti sit kun täyten 15, niin painuin menemään. (54-vuotias merimies.)

Isoisäni isän puolelta on kotoisin Degerbystä ja hän oli perämies. Hän on ollut jo eläkkeellä 20 vuotta. Äidin puolelta isoisäni oli luotsikutterinkuljettaja ja kalastaja. Kyllä sillä on ollut merkitystä, että pappani on ollut merillä. Hänen jutut, kortit ja tuliaiset varmasti jo varhaisessa lapsuudessa iskosti mieleen, että sinne täytyy itsekin päästä. (33-vuotias merimies.)

Ei ole ketään aikaisemmin. Mä olen ensimmäinen, aino. Mä en koskaan käyny koulua, lähin vaan, kantapään kautta. Intohimo mereen. Sysäys oli se, et olisinko ollu neljän, viiden vanha, ni mä sain soutuveneeneen. Ihan soutuveneeneen. Ja sit mä sain moottorin siihen samaan soutuveneeseen. Sit mä sain aina isompaa tai parempaa venettä, isompaa moottoria, mul oli välillä jo kilpavenekkin. Sit broidi perusti tälläsen venehuoltoaseman, mihin mä pääsin töihin. 1 markka 18 pennii tunti. Tein töitä veneilijöitten parissa. Mä rakastin sitä hommaa, koska kaikki asiakkaat oli samanhenkisiä kun minä. Siel oli helppo kulkee veneellä. Töihin, töistä takaisin ja sitten välillä ihan huvikseen ajaa ympäri.

Loppu viimeks mä olin se ainoa kuski, ainoa kuski meidän perheestä, kun isä osti edustuslaivan. Ni ei löytyny kuskii muuta kun minä. Mä olin jotain 16-vuotias. Lyödään semmonen parikymmetrinen paatti mistä mulla ei ollu mitään kokemusta. Mä vaan pyysin, et joku näyttäis miten se kone käynnistetään ja kyllä mä ne muut hommat hoisin. Mä tein sitä neljä tai viis kesää, silti mä kävin veljellä huoltoasemalla myymässä. Se oli kova tyttöhaavi [laiva]. Siel oli 20 ihmiselle hytit, mahtu nukuun. Ja tota, välillä kuljetin vierasta porukkaa, välillä omaa. Ajettiin huvikseen. Sitten isäukko sano et: ”Jos haluttaa ajella, käy ajeleen.” Mul oli ihan vapaat kädet. (42-v. mies, joka on nykyään maissa töissä.)

[merille lähdöstä] Vanhemmat pelkäs. Kyl sen joka ikisestä puhelust vanhemmille huomasi, et ne pelkäs. Ihan hirveesti. Ei he pystyny ymmärtämään sitä. Sit jostain tosisaan myrskystäki kerroin ja he katsoo uutisii et Englannissa lentää kattoja ja he soittaa mulle ja mä sanoin et: ”Mä oon täs samas myrskys itte. Tääl on vähän korkea aallokko. Pelätään et laiva katkee.” No ei voi sanoa et pelätään –se katkee jos katkee. Kaikki satamat suljettu ja sen jälkeen sitä oli kaunisteltava sinne päin. Sanottava: ”Ei tääl oo mitään hätää. Ihan nätti ilma.” Sit jälkeen päin oli pakko kertoa. (42-v. mies, joka on nykyään maissa töissä.)

Ennen se [merelle] hakeutuminen on ollut jotain kaukokaipuuta, mut nykyään ihmiset matkustelee vapaallakin niin paljon. Satamassa olotkin on niin lyhyitä, et en mää voi kuvitella, et joku sinne enää lähtis seikkailemaan paljoo. Kyl se o raakaa työtä nykyään. Täytyy siinä kuitenkin jotain olla, ei se aina niin mukavaakaan oo. (34-v. merimies.)

Hain merikouluun neljänä vuonna peräkkäin, mutta olin silloin avoliitossa ja asuimme keskimaassa. Silloinen avopuolisoni oli sitä mieltä, että jos sille tielle lähten, niin parisuhdetta olisi mahdoton jatkaa. Niin lykkäsin lähtöä monta vuotta, kunnes katsoin parisuhteen tulleen tiensä

päähän ja lähdin vihdoin kouluttautumaan ammattiin, joka aina oli mielessä ollut. Lähtöä en ole katunut. (Naisperämies.)

Pääasia oli silloin varmaan, että oli lyhyt koulutus. Merimies ammattikoulu kesti silloin vuoden. Lähdin 16-vuotiaana ammattikouluun. Ens kesänä tulee 30 vuotta, kun mä otin ekan jobin. Kyllä äiti esteettömyystodistukseen nimen kirjoitti, vasten tahtoaan. Kirjotti kuitenkin. Vähänhän se pelkäs. Pelkäs, mutta eiköhän se oo ollu ylpee tästä. Höyryradiolla piti aina välillä muistuttaa, et tääl ollaa ja tääl mennää. Mä alotin tankkilaivassa. Siinähan oli 2 kuukautta töitä ja yks vapaa elikkä siihen aikaan silloin 80-luvulla oli 2-1 vuorottelu. Sit oli jotain 12 viikkoo, 6 viikkoo ja 2-1 vuorottelu oli silloin vielä aika pitkään. Ihan tonne 87-vuoteen asti muistaakseni oli 2-1 vuorottelu. Mut silloin ku oli se mukavuuslippu buumi, 87 eteenpäin 93 asti olin mukavuuslippu laivoissa, ni sillohan törnit oli puol vuotta ja pisin törni oli 9 kuukautta. (Merikapteeni.)

Mira Karjalainen, filosofian tohtori ja uskontotieteilijä, joka tutki vuonna 1999 väitöskirjatyössään laivayhteisöjä ja merimiehiä, työskenteli puolimatuusina ja teki kenttätyötä yhdellä Suomen lipun alla seilaavalla säiliöaluksella. Hänen pitämässään kenttäpäiväkirjassa hän kertoo näin: ”Tunteista tai omista henkilökohtaisista asioista ei puhuttu koskaan. Tätä huomiota ei tue ainoastaan kenttähavaintoni, vaan myös haastatteluissa kerrottiin, ettei yksityisyyden verhoa hevin muille raoteta.” Hänen mielestään aluksella mitään tunteen ilmauksia kuten pelkäämistä, pettyneisyyttä, surua tai epävarmuutta ei pidä näyttää. Yksityisasiat ja tunteet jokainen pyrki pitämään ominaan. Ja koska merimies viettää myös vapaa-aikansa työpaikalla, ei turhautumisen purkaminen ole helppoa. (Karjalainen 1999, 94.)

Kysymykseen: ”Lähtevätkö yksin viihtyvät merille, vai muovaako merielämä heidät sellaisiksi?” Karjalainen väittää, että halu olla yksin muovautuu osin totaalisen laitoksen luonteesta, ja vain ne jäävät, jotka kestävät yksinolon. Toki merenkulkija voi aidosti viihtyä yksin, mutta laivalla on joka tapauksessa pakko, jotta kestäisi totaalisen laitoksen paineen. (Karjalainen 1999, 99.)

Jos elämä laivalla on niin yksinäistä kuin Karjalainen koki, miksi joku haluaisi sinne lähteä? Halusin myös tietää katuvatko merimiehet merille lähtöä tai ammatinvalintaansa. Ammatista johtuvat poissaolot kun rasittavat muuta sosiaalista elämää ja eristävät merimiehet pois yhteisöstä.

En. Jos oikeen rupee miettiin, ni eräs tammikuu, mikähän se oli, Pohjois-Atlantilla 47 metriä vastatuulta, jota oli jo kestäny viikon, ni mietin et miks v.. mä oon lähteny näihin hommiin. Kirjotin komentosillan bofooriaste taulukkoon, bofoori lukeman 13 ja selitykseksi 'olisinpa pysynyt kotona'. Toinen kerta, kun rautalastissa jouduttiin hurrikaanin Jenkkien Itä-rannikolla, ni laiva heilu 60-astetta puolelta toiselle ja heilahdusaika kesti 3,5 sekuntia. Eli tommoset isot myräkät on ehkä semmosia, et on välillä tullu mieleen, et miks v.. mä oon lähteny näihin hommiin. (Merikapteeni.)

Ainut asia jota olen katunut on, että kun aloitin merikoulun ja seilaamisen jouduin jättämään kaksi koiraani sijoitukseen. Se asia painaa usein mieltä, mutta mitään muutakaan en voinut. (Naisperämies.)

Ei. Ehkä jotenki sillee, et on jotenkin juhliissa [laivalla] tullu otettuu liikaa alkoholia, ni siitä on tullu aika paha morkkis, et sillä lailla katunu. Katunu edellistä iltaa enemmän. (Konemestari.)

Välillä on kaduttanu. Lasten takii. Sillon ku siel tulee kotoota ilosii uutisia, et siel opittu sitä ja tätä, ni se aiheuttaa sit sitä [katumusta]. Se on oikeestaan ainut mikä kaduttaa. Mie oon ollu molemmissa synnytyksissä mukana. Mie oon pätkässy törnit sillai. Mut siit on ollu konttoriski tieto jo pitkään. (Merimies, jolla on 2 nuorta lasta.)

Vastauksissa yhdessä tuli ilmi puolison luota poissaolon tuoma katumus. Tässäkin tapauksessa kyse oli pariskunnasta, jossa molemmat seilasivat ja heidän työjaksensa eivät sopineet yhteen moniin kuukausiin.

Silloin kadutti, kun ei nähny vaimoo pitkiin aikoihin. (33-vuotias perämies.)

Yksi henkilö oli jäänyt maihin lasten ollessa pieniä, mutta jatkaneensa kuitenkin maissa työtä merenkulun parissa.

Ei todellakaan, ei missään tapauksessa [kaduttanut]. Maihin mut sai jäämään lapset ja sitten uus työ. Mulla on uus työ merenkulun alla, ni se niinku kompensoi. (Entinen kansimies.)

Yksi haastateltu oli jopa sitä mieltä, että merillä olo on ollut hänen pelastuksensa.

Ei. Ei todellakaan. Se on ollut mulle pelastus, tavallaan. Mä oisin voinu varmaan joutua ihan väärille teille jos mä oisin ollu maissa. Must tuntuu. Paljon enemmän mitä nyt olen ollut. Tää laiva ja laivan eristyisyys on kyllä tehnyt vaan hyvää mun kohdalla. (Matruusi.)

5.2 Työn arvostus

Keskustellessani haastatelluiden kanssa tuli hyvin vahvasti esiin, että suomalaiset merimiehet ovat hyvin ammattitaitoisia. Heille on tärkeää, että heidän työtään arvostetaan niin kotona kuin muiden merimiesten kesken.

Arvostettiin kyllä. Ei tietysti maissa. Kukaan ei ymmärtäny mun työtä. Mut merellä arvostettiin. Arvostettiin, ihan siis ihan oikeesti arvostettiin. Maissa matruusi oli kaikkein kovin sana. Sen jälkeen pursimiestä taas ei ymmärretty. Luultiin, et pursimies on joku tämmönen, joka löytököille vaan. (Entinen kansimies.)

Kyllä arvostetaan, koska Kaukoidässä ymmärretään, että tavara liikkuu 95% meritse. Sehän on aika tärkeä ammatti. Ilman kauppalaivastoa maailmahan seisahtuu hyvin äkkiä. Yks maapallon tärkeimpiä ammatteja: kuljettaa rahtia meritse. Maapallon rattaat pyörii. (Merimies, jolla perhe Thaimaassa.)

Kyllä, kyl se arvosti. Ehkä hänel ny jonkinlainen käsitys oli, et miten mä työni hoidan. Kohtuullisen hyvin osaan mun hommani hoitaa ni kai hän sitä arvosti. (Merimies, jonka ex-puoliso oli myös merellä.)

Hän oli seilori ja toisaalta, hän oli korkeempi esimies kun mä. Se jotenkin aina vaikutti. Mä sanoin itte jossain laivassa mis olin töissä et: ”Niiin, mut mun muija kun on stuju,,” Se teki aina vaikutuksen muihin. Ei oo ihan mikään messilikka. Hänen ensimmäinen seilaus oli maapallon ympäri muuten. (Merimies, jonka ex-vaimo oli stuerti.)

Kerran mä kutsuin äidin laivalle syömään, kun mä olin kipparina. Sit se vasta rupes ymmärtään mitä poika tekee. Tekee työkseen. Eikä se olu koskaan päässy näkeen sitä toimintaa ennen. (Merikapteeni.)

Yksi vastaus tuli, missä arvostuksella ei ollut merkitystä, eikä hän ollut katsonut sitä myöskään saaneensa.

En osaa sanoa. Mä en puhu työasioista kotona. Kun mä en niistä puhu, en mä myöskään saa niistä mitään kommenttia. Mun tarvii surukseni se todeta, et mä en oo koskaan kokenu, et joku olis arvostanu merityötä. Mä en koskaan ainakaan oo saanu irtopisteitä siitä. (Perämies.)

Yksi puolisoista oli merimiehen työstä tätä mieltä:

Kyl se laivatyön romanttisuus on kadonnu. Varsinkin rahtialuksilla, kaikki täkkärin työt ja kaikki. Ei se oo helppoo työtä mitä siel on. Et joskus itekkin sitä voi tiuskasta: ”Et hei, sul on 12 tunnin vahti ja sen jälkeen sä voit nukkuu 12 tuntii.” Ei se kuitenkaan oo niin helppoo. Yhtä haastavaa se on ku ihan mikä tahansa muukin työ. (Merimiehen puoliso, suhteessa 7 vuotta.)

5.3 Työssä viihtyminen

Jotkut merimiehet pitävät vahtivuoroistaan ja työssään siitä, ettei se ole rutinoitunutta. Vaikka satama-ajat ovat lyhentyneet, niin myös matkustelu katsotaan vielä merimiehen työn hyväksi puoliksi. (Thomas 2003, 33.) Keskusteluissa puhuimme, mikä saa jäämään merelle töihin ja mikä motivoi sinne aina palaamaan.

Jos 50m/s tuuli, ni ne oli mulle ihan kivaa. Mä tykkäsin niistä. Mulla oli aina hauskaa sillon, kun muut ei pystyny nukkuun ja mä pystyin nukkuun. Mul oli helvetin hyvä olo. Mä tykkäsin työstäni. Se motivoi. Monessa laivassa pursimiehen kanssa juteltiin, poosun kanssa vaikka stemplattiin jotain. Eli joskus poosukin ihmetteli, ku mä sanoin: ”Jos me tehään tää stemplaus tosta ja tosta, ni me päästään pikkusen helpommalla, ku jos me laitetaan tuolta ja tuolta.” Poosut tykkäs aina, et vittu toi jätkä tietää jotain. Mä pystyn miettimään, se on ihan simppeleä logiikkaa, ihan maalaisjärkee. (Entinen kansimies.)

Pääpiirteittäin tykkään työstäni. Onhan siellä paljon inhottavia aikoja, toivois olevansa jossain muualla. Oon mä koittanu muita hommia, mut kyl tää o ehottomasti mun ammatti. Koska mä en oo mitenkään korkeasti kouluttautunut, en voi silleen hakee mitään rahakkaita hommia. (Matruusi.)

Hyviä puolia on vuorottelu, pitkillä linjoilla uudet satamat ja mä tosiaan pidän työstäni. Viihdyn hyvässä porukassa, valvominen ei ole ollut mulle koskaan vaikeeta ja tykkään tehdä erilaisia juttuja laivalla. Ajella vahtia, tehdä paperihommia, järjestellä juttuja ja kesäisin vaikka maalailla. (Naisperämies.)

Mä rakastan merillä oloa. Mä rakastan niitä ihmisiä jotka tekee sitä työtä siellä mun kanssa. Jos se siis toimii. Niinku se toimii. Mul on hyvin vähän negatiivisia kokemuksia laivatyössä mun työkavereista. Mä odotan aina sitä, että pääsee töihin. Kyl mä odotan kotiinpaluutakin. Se on tosi hienoo. Rakastan merta. Vaikkei siit työstä sais palkkaakaan. Mä oon 55-vuotias kohta ja ajattele, mä oon nyt niinku löytäny oikeen paikan mun elämässä. Se on mahtava juttu. Pettymysten jälkeen mitä

mä oon kokenu elämässä. Ni tää on ollu joskus mulle sillon nuorena semmonen haave ja sit ku se on konkretisoitunu kaikkien niiden petty-mysten jälkeen. Se on tosi mahtavaa enkä mä koe ollenkaan, et mä olin töissä. Mä niinku periaatteessa harrastelen. Siinä mielessä mä oon väärä ihminen vastaamaan –mä harrastelen, rakastan sitä. Mä varmaan tekisin tätä vaik mä en sais rahaakaan. (Perämies.)

Sillon 2004 sanoin silloselle tyttöystävälle [nyk. vaimo], et mä jään nyt maihin ja mä jään näihin maahommiin mukamas lopullisesti. Kesti 2,5 kuukautta, kun varustamosta soitettiin, et tuu takasin. Mä sanoin, et ilman muuta. Vaimo tuli töistä ja katto mua, et mitä ny on tapahtunu, kun sä oot noin hyväntuulisen näkönen. Mä sanoin, et perkele kun ne soitti ja sano, et pitäis lähtee takasin taas. Mun mielestä se oli ehkä vähän itsekäs päätös siinä. Mutta kyllä eukko sano, et jos sä vielä hymyilet ton jälkeen, ni senkun menet. (Merikapteeni.)

6 PARISUHDE JA SITOUTUMINEN

6.1 Yleistä

Parisuhteeseen sitoutuminen saattaa merkitä vapaaehtoista omistautumista: henkilö haluaa pitää yllä tai parantaa parisuhdetta yhteiseksi hyväksi. Hän haluaa tehdä uhrauksia ja panostaa suhteeseen. Kaikki kukoistavatkin parisuhteet rajoittavat jotenkin ajan mittaan. Onnelliset pariskunnat eivät pahemmin pohdiskele rajoituksiaan. Rajoittaminen ja omistautuminen muodostavat yhdessä siteen, joka vie pariskunnan vaikka läpi harmaan kiven. Vapaaehtoista sitoutumista voisivat kuvata sanat lojaalisuus, luottamus, omistautuminen, uhrautuminen. (Andersson 2009.)

Omistautuvan sitoutumisen yksi osatekijä on halu pitkäaikaiseen sitoutumiseen, suhteen jatkumiseen pitkälle tulevaisuuteen, halu vanheta yhdessä elämäkumppanin kanssa. Toisilleen omistautuneet puoliset keskustelevat tulevaisuudensuunnitelmista. Kun molemminpuolinen sitoutuminen käy ilmeiseksi, suhde tuntuu turvallisemmalta ja siihen uskaltaa panostaa enemmän. (Andersson 2009.)

Omistautuminen lisää rajoituksia. On aivan luonnollista, että rajoitukset kasvavat suhteen myötä. Tyytyväisyys ja omistautuminen liittyvät toisiinsa. Vakavasti toisilleen omistautuvat puoliset suojelevat parisuhdetta enemmän ja toimivat

toistensa mieliksi, jolloin tyytyväisyys lisääntyy. On hyvin miellyttävää huomata, että kumppani välittää parisuhteesta ja suojelee sitä. Omistautuminen perustuu myös henkilökohtaisiin valintoihin, arvoihin ja itseluottamukseen.

Parisuhteeseensa sitoutuneet ihmiset katsovat asioita pitkän aikavälin näkökulmasta. He odottavat, että suhde kestää niin myötä- kuin vastoinikäymisissäkin. Pitkän aikavälin näkökulma on ehdottoman tärkeä, koska silloin molemmat osapuolet voivat ottaa riskejä ja paljastaa sisimpänsä luottaen siihen, että toinen on paikalla tarvittaessa. Täytyy myös muistaa, että yksikään parisuhde ei tuota tyydytystä koko ajan. (Andersson 2009.)

Pitkän aikavälin näkökulman puuttuminen panee keskittymään senhetkiseen hyötyyn. Lyhyen aikavälin näkökulma saa haluamaan kaiken heti, koska tulevasta ei ole tietoa. Ei ole yllättävää, etteivät ihmiset halua panostaa suhteeseen, jonka tulevaisuus ja palkitsevuus on epävarma. Kun sitoutuminen ei ole selkeää, tulee suorituspaineita eikä kumpikaan tunne tulevansa hyväksytyksi vaikka hyväksymisen kokemus on avainkysymys jokaiselle ihmiselle. Seurusteluajana itsekeskeisyys on vähäisimmillään ja kumppani asetetaan usein etusijalle. Kumpikin kuuntelee mielellään toista. Tätä ei kuitenkaan jatku kovin pitkään. (Andersson 2009.)

Parisuhdeonnan saavuttamisen ydinasia on kumppanin onnistunut valinta. Arvojen samankaltaisuus, molemminpuolinen arvostus ja kunnioitus sekä oikeudenmukaisuuden tunne parisuhteessa lisäävät onnen edellytyksiä. (Kontula 2009.) Myös hyvän parisuhteen suuri osatekijä on se sija, mikä parisuhteelle annetaan asioiden tärkeysjärjestyksessä. Kun parisuhde ja kumppani ovat etusijalla, se heijastuu puolisoiden elämään ja käyttäytymiseen. Elämäntyyli heijastaa väistämättä ihmisen tärkeysjärjestyttä. (Andersson 2009.)

Entä sitten, kun vähäinenkin yhteinen aika käytetään riitelyyn? Puolison syyllistäminen ei auta. Kumppania ei tulisi käyttää likasankona, jonka niskaan kaadetaan omaa pahaa oloa. Molemminpuolinen arvostus ja yhteinen ajatus perhe-elämästä auttavat pysymään samalla puolella selvittämässä yhteistä ongelmaa. (Schroderus 2010.) Puolisoiden välistä yhteenkuuluvuutta – me-tunnetta – voidaan nimittää parisuhteen vah-

vimmaksi siteeksi (Pukkala 2007, 165). Pitää myös muistaa, että läheisyys on parisuhteen yhdessä pitävä liima. Henkinen ja fyysinen etääntyminen voi aloittaa eroon johtavan prosessin. (Kontula 2009.) Esimerkiksi yhteiset matkat ovat vastapainoa arjelle, tiivistä yhdessä olemista ja laatu-aikaa niin pariskunnalle kuin koko perheelle.

Suomalaiset parisuhteet ovat onnellisia. Vähintään melko onnellisessa parisuhteessa koki elävänsä miehistä 83 ja naisista 84 prosenttia. Hyvin onnellisia oli kolmannes. Joka viidettä parisuhdetta ei sen sijaan ole koettu onnelliseksi. Melko onnettomia oli kuitenkin vain kaksi prosenttia ja hyvin onnettomia puoli prosenttia parisuhteissa elävistä. Onnellisessa parisuhteessa toiselta saa sosiaalista tukea, iloa ja suruja jaetaan. Tämä toimii puskurina epätoivoa vastaan. Kommunikaatiokyvyt ja konfliktien ratkaisutaidot ovat myös tärkeitä ominaisuuksia parisuhdeonnea rakennettaessa. (Kontula 2009.)

Haluankin keskittyä ensisijaisesti vielä olemassa oleviin parisuhteisiin, kuin menneisiin avioliittoihin ja parisuhteisiin. Miten pariskunnat ovat pystyneet ylläpitämään sitoutumista toisiinsa, omistautumista suhteeseensa, kun suuri rajoittava tekijä on erossa olo toisistaan. Katson, että tutkimuksen mukaisessa osa-aikaliitossa pariskunnat joutuvat erityisesti ottamaan riskejä. Poissaolot, niistä johtuva vieraantuminen, itsenäisyys ja huolissaan olo toisesta luovat epävarmuutta, joka on kohdattava ja jokaisen erikseen käsiteltävä mielessään. Löytyykö merimiehen puolisoilta enemmän ymmärrystä, vai onko se marttyyrimaista uhrautumista? Tiesivätkö he mihin ryhtyivät, kun aloittivat suhteen merimiehen kanssa? Yksi puolisoista kertoi minulle näin:

Hän on seilannut koko ajan, alusta saakka [heidän yhdessäoloajan]. Tavallaan mun piti tehdä se ratkasu sillon, et tää on hänen työnsä, se on hänen intohimo ja mä tulen aina oleen kakkonen. Siis kyl se meri sitä vetää. Siis kun se on kotonakin, ni se on kalassa ja pilkillä ja verkolla ja paatilla ja taas merellä. Se tavallaan piti vaan hyväksyä, et se on hänen ammattinsa ja sil ei mitään voi. (Merimiehen puoliso, suhteessa 7 vuotta.)

6.2 Parisuhde merimiehen kanssa

*Varjele Luoja lasta
Merimiehen vaimoksi joutumasta* (Soini 1979).

Kun Michelle Thomas tutkimuksessaan kysyi haastattelemiltaan henkilöiltä, kehen he tukeutuisivat, jos he tuntisivat itsensä alakuloiseksi tai kohtaisivat ongelmia, kaikki merimiehet sanoivat tukeutuvansa puolisoonsa. Yli puolella haastatelluista merimiehistä puoliso oli ainoa ihminen, johon he edes voisivat tukeutua. Puolisot kertoivat, että he eivät halunneet huolestuttaa poissaolevaa partneria, vaan jättivät joskus huonot asiat kertomatta ja päättivät hoitaa ne itse. Kuten yksi haastatelluista oli sanonut: ”Merellä on muutenkin huolta. Ei ne miehet halua, että sinne ilmoitetaan joka ongelmasta tai että kotona pikku vaimo ei pärjää.” (Thomas 2003, 65.)

Merimiehellä parisuhde on erityisen tärkeä. Säännölliset poissaolot maista ja sosiaalisista ympyröistä tekevät ystävyysuhteiden ylläpitämisen vaikeaksi. Näin ollen jotkut merimiehet tulevat hyvin riippuvaisiksi puolisoistaan. Merimiehet jakavat ongelmansa puolisonsa kanssa ja saavat heiltä henkistä tukea. Ero parisuhteessa on merimiehellä huomattavan vaikea paikka (Thomas 2003, 107).

Haastatteluissa kysyinkin, pitääkö jotain erityistä ottaa huomioon, kun aloittaa parisuhteen merimiehen kanssa.

Mustasukkanen ei ensinnäkään saa olla. Se on sääntö numero yks. Ja kyllä se vaatii pitkäjänteisyyttä ja ymmärtämistä paljon enemmän, ku se et nähään joka päivä. Koska, monet suhteet on kariutunu ammatin takia. (Matruusi.)

En tiedä muitten suhteissa, mutta voi se olla aika erikoista, että sun avovaimo seilaa pitkällä linjalla ja on poissa kotoa reilu puoli vuotta. Aika joustava ja kärsivällinen saa olla ainakin mun kanssa. Ja kun hän itsekkin seilaa, niin vapaiden kanssa on välillä aika junailemista. Luottamus toiseen on kaiken A ja O. (Naisperämies, jonka puoliso myös seilaa.)

Poissaoloihin ainaki. Se ei oo sitä 24/7 elämää. Kyllä toisen pitäis maissa elää. Kyl se muuten hankalaa on. Tai riippuu siitä mitä intressejä on. Eihän se sit jos työ- ja vapaa-aika sopii yhteen eikä oo perhet-

tä, siis lapsia. Eihän siinä sit mitään. Mut jos on lapsia niin sehän tarkoittaa, et toisen on oltava kotona. (Merimies, jonka ex-puoliso oli myös merellä.)

Pitkiin poissaoloihin. Mut nytkin jos me seilataan melkeen samaan aikaan, ni musta tuntuu, et me saadaan olla enemmän yhdessä, kun maisissa työskentelevät. (Pariskunta, jossa molemmat osapuolet seilaavat.)

Tää on ammattina hyvä, mut tässä on oltava kärsivällinen. Kuitenkin, siinä ollaan toisen luona 24 tuntia, ku ollaan kotona, että pitkällä juoksulla se menee melkeen yks yhteen. Jos eletään yhdessä ja maissakin ollaan töissä, tullaan illalla kotiin eri paikoista ja aamulla lähdetään eri paikkoihin. Aika lähelle se menee yks yhteen vuodessa ne tunnit ku ollaan yhdessä. Se on vaan eri jaksoissa. (Merimies, jonka puoliso on Thaimaassa.)

Olihan siinä [suhteen] alussa kaikenlaista häslinkiä, hyvässä mielessä. Rakastuttiin niin, ettei ruoka tai uni maistunut. Tapasin mun nykyisen avomieheni merikoulussa. Seuraavana syksynä oltiinkin sitten samalla perämiesluokalla. Se on hyvä, että hän on aina tiennyt mun olevan merellä. Siitä ei ole ikinä tarvinnut kuulla mitään. Alussa hän tuli mua moikkaamaan moneenkin Suomen satamaan missä silloin käytiin. En ole enää ajanut Suomeen, mutta tuskin hän enää jaksaisi niin paljon matkustaa. (Naisperämies.)

Sillon ku tavattiin, ni ensimmäinen kerran ku oltiin erossa toisistamme enemmän, ku kaks tuntii, ni oli ku mie kävin merikoulun pääsykokeissa. Ja siitä se sitten lähti. Sit ku koulu alko, mie olin ekat kaks kuukautta asuntolassa ja sit saatiin vihdoinkin vuokratäppä Kotkasta. Muutettiin yhteen sinne. Sit kerettiin siinä muutama kuukausi asumaan ja meikäläinen lähti ensimmäiselle 6 viikon reissulle. Kyl oli nii sekasi. Sitä oli hirveen vaikee käsitellä sitä asiaa, et nyt oot sitten täällä. Uus työympäristö, uusii ihmisii, koskaan ollu tollases tilantees. Shokki. Nyt on helpompaa. Joka toinen satama on Suomen satama. Internetti palvelee. Meillä oli silloin koira vielä, et siitä oli kotona seuraa [vaimolle]. Sit silloin vielä mie laitoin jokaisesta satamasta kortin kotiin. Nyt sekin on sit jääny. Ei kerkee enää. Espanja on viimisin paikka, mist mie oon kortin kotia laittanu. Pari vuotta sit. (30-v. merimies.)

Mä ostin talon siinä aika pian [tapaamisen jälkeen], eukko oli silloin töissä vielä päätoimisesti ja vuorotöissä. Se oli aina, et miten saa hommat hoitumaan. Lapsia meillä ei oo, mut eläimet. Kuitenkin meillä oli tukipiiri, naapurit ja sukulaiset. Se oli aina vähän semmosta sovittelua, et kuka millonkin tekee mitäkin ja kerkee tehdä jotain. Mutta nyt, kun eukko on ollu vuoden kohta kotona ni se ei tuota sillai ongelmia. Se pärjää niissä kotihommissa kyllä. (Merikapteeni.)

Internetissä nimimerkki Sasun mielestä kaikki on kiinni omasta panostuksesta.

Olen ammatiltani merimies, samoin mieheni, tosin minulla on opiskelut kesken. Hän on pitkiä aikoja poissa ja muutenkin näkeminen on kortilla, mutta aina näkiessäni hänet kaikki ikävät asiat unohtuu. Kyllä se on omasta panostuksesta kiinni, miten parisuhde toimii. Nimim. Sasu. (Voice 2009.)

Paljon aina huomiota saava merimiesten alkoholinkäyttö tuli myös keskusteluissa ilmi.

Suomalaisella merimiehellä on tuo kuningas alkoholi ainakin. Enemmän tai vähemmän. (30-v. merimies.)

Poissaoloihin. Se on kaikkein suurin asia. Kaikki naiset kyllä, mä olen etukäteen opettanu mihin varautua. En oo ihan tavallinen ihminen. Mä oon merimies ja mä tuun, saatan tulla aika laitamyötäessä ja olen ehkä päivänkin vielä vähän sillain. Et kyl siihen täytyy toisen suhtautuu, tai ymmärtää se. Kyl mä aina yleensä selostan, et miks näin. Stujun kans oli helppoo, hän ymmärsi heti mist nää johtuu. Eikä hän yhtään ihmetelly, ku jätkä tulee tuhannen turpa täys himaan. (Merimies, joka oli 7 vuotta aviossa stuertin kanssa.)

Joskus suhteen aloittamiseen tarvitaan tiettyjä järjestelyjä.

Tuli uus stuju. Mä olin päättäny jätkien kanssa et tää on sitten mun, varattu mulle. Muut saa kokeilla kokkiä tai messilikkaa, mut stuju on mulle. Niin tuli käymään, että minä ja stuju mentiin kihloihin, myöhemmi. Pitkän pommituksen jälkeen. Saimme kaksi lasta. (Merimies, joka oli 7 vuotta aviossa stuertin kanssa.)

Aina ei parisuhde merimiehen kanssa ole kuitenkaan onnistunut.

Joskus muinoin, kun olin puolen vuoden ja 9 kuukauden törneillä, ni siellä oli eri ukkelit palatessa niissä kämpissä mistä oli lähtenyt. Silloin kävi muutaman kerran sillai, et eukko oli vaihtanu äijää sillä aikaa, kun oli puol vuotta reissussa. (Merikapteeni.)

Karille menneistä suhteista kirjoitettiin nettikeskustelupalstoilla seuraavasti:

Entinen mieheni oli merimies, ja kun yhdessä oltiin, oli niin hunajaista ja... Kun ryhtyi merimieheksi, niin tulihan makuukammariinkin ihan

uusi sävel. Mieshän puhui kuin taidokas prostituoitu, kun palasi meriltä! Ero tuli. Ei puheiden takia, vaan muutenkin. En ole merimieheltä kuuntelemassa hänen epävakaista tulevaisuuden suunnitelmiaan. Kun merimies on mitä on- itse ainakin lakkasin uskomasta hunajaisiin puheisiin. Kuuntelin omia tunteitani! En perustaisi ikinä enää perhettä merimiehen kanssa jos nyt saisin jotain valita toisin. Enkä näe lapsil-lenikaan siitä koituneen tasapainoa, päinvastoin. Nimim. Entinen merimiehen vaimo (Suomi24, 2009h.)

Exäni on jonkinlainen perämies. Se, miksi olin hänen kanssaan, hän aina rikkoi sydämeni, ikävöin ja kaipasin häntä ja hänen kanssa peuhaamista. Sitä se vain oli. Kun heräsin tähän "olet elämäni nainen, ja olet kaikkeni ym. olet naiseni"- juttuihin, aloin miettiä. Onko rakkaus sitä, että odottaa toista ja on olemassa häntä varten ja tekee elämänsä ratkaisut vain hänen vuokseen, kuten minä tein? En luota merimiehiin, perämiehiin, enkä muihinkaan ylimaskuliinisiin, kun tulin petetyksi." Nimim. Jättänyt (Suomi24, 2009i.)

*Itse seilaan n.1,5kk ja olen sen jälkeen saman aikaa lomalla. Laiva jossa työskentelen ei käy ollenkaan Suomessa. Kaksi suhdetta on jo mennyt vituiksi, mutta sitä en tiedä johtuuko se pelkästään ammatistani. Melkein jokainen työkavereistani seurustelee tai on naimisissa joten kyllä suhde toimii aivan hyvin jos vain yrittää. Tietysti niille joiden pitää päästä joka yöksi kainaloon nukkumaan suhde on tuhoon tuomittu. Nykyinen naiseni ainakin tykkää siitä että saa olla välillä rauhassakin ja yhteinen aikakin tuntuu paremmalta, kun tulee väkisin taukoa. Puhe-
limet on kuitenkin keksitty. Nimim. nykyinen merimies (Suomi24, 2009j.)*

Perheessä jokaisella on oma roolinsa. Koska pariskunnat ovat toisistaan erossa puolet ajasta, ei ehkä tunneta toisiaan enää tai muisteta toisen roolia heidän elämässään. Se vaatii kokoaikaista sopeutumista. Yhdessä haastattelussa haastateltava löysi muunkin uhan parisuhteelle kuin poissaolo. Voi olla vaikea ottaa molemmat osapuolet mukaan toistensa elämään ja saada toinen tuntemaan niin, ettei hän jäisi ulkopuoliseksi.

Poissaoloon ainakin. Kannattaa testata ensin, että onko partneri läheisriippuvainen. Kyllähän se edellyttää sellaista tietynlaista henkistä vahvuutta, kun ollaan merimiehen kanssa parisuhteessa. Mä en tiedä välttämättä onko se se poissaolokaan, vaan se on se 'salattu elämä' mitä merimies elää. Elikkä se toinen maailma mistä ne ei tiedä mitään. Ne ystävyys-suhteet mitkä voi olla niinku - totta kai, jos sä ajat toisen kanssa monta vuotta vahtia, kaverin kanssa ja istut siellä yöt ja siinä on aikaa jutella –sä opit tuntemaan sen toisen, sen vahtikaverin siis paljon paremmin kuin sen partnerin siellä maissa ja se on semmoinen maailma mihin kukaan muu ei pääse. Sit vielä jos on lomalla ollessa kontak-

tissa. Mun mielestä se on varmaan kaikkein pelottavin asia sen maissa olevan partnerin kannalta. Semmoinen täysin tuntematon maailma, mistä sä et tiedä yhtään mitään. (Perämies.)

6.2.1 Puolison itsenäisyys

Kotona oleva puoliso kokee usein yksinäisyyden ja riittämättömyyden tunteita. Tunteet lieviytyvät, kun niitä pääsee purkamaan – vaikka puhelimitse. Toisen äänen kuuleminen ja olemassaolon aistiminen ovat tärkeitä. (Schroderus 2010.)

Puoliso ei voi tehdä toista onnelliseksi. Jokainen on omasta onnestaan vastuussa. (Hämäläinen 2000, 11.) Parisuhteen on löydettävä tietty määrä yhteyden kokoamiseen perustuvaa turvallisuutta, mutta samalla on huolehdittava sopivasta välimatkasta, mikä mahdollistaa yksilöllisen erillisyyden ja itsenäiseksi kasvamisen. (Hämäläinen 2000, 15.)

Thomasin tutkimuksessa käydään läpi myös merimiehen itsenäistä puolisoa. Siinä tulee ilmi, että parisuhde tulee toimimaan paremmin, jos puoliso maissa pystyy saamaan aikaan itsenäisen elämän. Tällä tarkoitetaan elämää, jossa kotona olevat vaimot pystyvät hoitamaan kodintalouden, perhe-asiat ja perhetapahtumat. Moni vaimoista huolehtii talouden ylläpidosta, kun mies on laivalla ja myös hänen kotona ollessaan-kin. Kaikki tämä helpottaa merimiehiä olemaan töissä ilman huolia. (Thomas 2003, 77.)

Cardiffin yliopiston tutkimuksessa jotkut osallistuneet naiset puhuivat positiivisesti ajankäyttömahdollisuuksista, kun heidän puolisonsa ovat poissa. He vaalivat omia kiinnostuksen kohteita, harrastuksiaan ja ystävyys-suhteitaan täyttääkseen yksinoloajan positiivisella mielellä. Myös omaa vapauttaan he arvostivat. (Thomas 2003, 33.)

Toisaalta mä vähän luulen, et mä oon luonteeltakin vähän sellanen, et tää on hyvä juttu. Tieks sen verran itsenäinen, et jos sitä ei hetkeen näy, ni homma on ok. Tottakai on ikävä ja ne ensimmäiset päivät on ihan hirveitä. Sillon tuntuu just siltä, et ei taas. Taas se lähtee. Mut sit on ihan ok. Kun se arki lähtee rullaamaan ni kyl sen sit kestää. Sillon on ne omat jutut. Sillon, ku mun mieheni on pois, ni sit mä treffaankave-reita ja mä käyn niitten kans ulkona ja teen niit omii juttui mist mä tykkään. Ku hän on kotona, ni sit ollaan yhdessä ja tehdään niit juttui mitä

sit muut ehkä tekee joka päivä muute. (Merimiehen puoliso, naimisissa 4 vuotta.)

Nimimerkki Usko pois kertoo Internetissä, että on sopeutunut vuorottelu rytmiin erittäin hyvin.

Kuulostaa varmaan tyhmältä, mutta luulen ettemme osaisi elää elämää toisella tapaa. Olemme todellakin niin sopeutuneet tähän rytmiin. Vapaiden lopulla mies kaipaa jo töihin ja minäkin välillä mietin että menisi jo :) Koska hänen ollessaan kotona hän tosiaankin omistautuu meille, odottaa töistä tullessani ruuan kanssa kotona ja passaa (välillä liikaakin). Nimim. Usko pois. (Suomi24, 2009l.)

Merimiehet eivät halua kuulla puolisoiltaan valitusta työstään, eivätkä he halua nähdä puolison tyytymättömyyttä elämäntilanteeseen. Puolison tarvittava itsenäisyys tulee ilmi monessa asiakohdassa. (Thomas 2003, 97.) Saman huomasi käymissäni keskusteluissa.

Muistaakseni eukkokin lähti jo 16-vuotiaana tivolin mukaan kiertään Suomee. Sinne töihin. On kans sit nähny niinku Suomen-niemen laidasta laitaan. Ja muutti sit jo 18-vuotiaana melkeen 300 kilometrin päähän kotipaikastaan. Emäntä on ollu itsenäinen monet vuodet. Muuttanu tuolta toiselta puolelta Suomee tonne ja silti tullu niitten ihmisten kanssa toimeen. Tietää, et kun ite on poissa ni homma sujuu siellä kotopuolella. Eukko on niin räväkkä, et se pärjää siellä keskellä mettää itekseen. Ei pelkää. (Merikapteeni.)

Ehkä mä oon niinku sillai itsenäinen nainen, et ei tää oo niin kauheeta. Ikävä on ja välillä ottaa pääst ihan hirveesti, et miks sen täytyy olla siellä. Mut kun se on hänen ammatti. Mitä elämää se sit on jos kuukauden itket ja olet neljän seinän sisällä ja seuraavan kuukauden sä vaan roikut sen toisen kaulassa. (Merimiehen puoliso, 7 vuotta suhteessa.)

Mulla on paljon kavereita ja jos mulla sellanen hetki on, että olen yksin kotona, niin pyrin heitä tapaamaan. Ja muutenkin keksin kyllä aina jotain tekemistä jos yksin kotona olen. On meillä jotkut kiinnostuksen kohteetkin (taide, kirjallisuus, urheiluharrastukset) niin erilaisia, et nekin on mun itsenäisen elämän juttuja. (Pariskunta, jossa molemmat osapuolet seilaavat.)

On mulla omat harrastukset ja tekemiset. Mutta kun vaimo tulee kotiin, ni sit vietetään kaikki aika yhdessä. (Mies, jonka puoliso seilaa.)

Vaikka pariskunnat ovat kehittäneet tapoja selviytyäkseen merimiesten poissaoloista ja elämäntavasta liittyviin ongelmiin sekä ovat pystyneet yhtäaikaaisesti ylläpitämään merimiehen uran ja heidän parisuhteensa, ei se tarkoita, että pariskunnat kokisivat poissaolojen vaikutusten olevan ongelmattomia. Totuus on, että säännöllisellä erossa ololla ja läheisyyden puuttumisella on merkittävä vaikutus perhe-elämään.

6.2.2 Puolison yksinäisyys

*Tavatessamme rakastellaan
yli yön ahnaasti
kuin hyvin palkattua urakkaa
jos siitä hyvästä jäisikin
taskunpohjalle mistä ottaa
silloin kun et ole -
kun meren äänen voi kuulla
vain piirongin päältä
ontosta simpukasta:
tyhjän huokaus tyhjyyteen. (Soini, 1979.)*

Voidaan olettaa, että vaikka merimiesten puoliset eivät ole poissa samanlaisesti kuin merimiehet, heidän mahdollisuutensa kehittää ja ylläpitää ystävyys- sekä sosiaalisia suhteitaan voi olla aika vähäistä. Tämä osoittautuu todeksi varsinkin kotiäideillä. He kertoivat olevansa kuin yksinhuoltajia, jolloin kaikki lapsiin liittyvä pitää hoitaa itse, eikä paljon muulle jää aikaa. Tämän takia he tuntevat itsensä yksinäisiksi ja eristäytyneiksi. Thomasin tutkimuksessa yksi naisista kertoi, että hän ei tunne elävänsä normaalia elämää (Thomas 2003, 59).

*Enkö sitä silloin jo tiennyt,
yksinäisyyttä,
ja tuntenut tulevien päivien ahdistusta,
kun kätesi ensi kertaa kiertyi hartioilleni
ja käänsin kasvoni
odottamaan merentuoksusta sinua. (Soini 1979.)*

Merimiesten puoliset hyväksyvät miestensä poissaolot. He ovat hyväksyneet, että elämän täytyy jatkua silloinkin, kun merimies on töissä. Varsinkin lasten ollessa pieniä puoliset yrittävät pitää itsensä niin kiireisinä, että ei jää paljon aikaa yksinäisyydelle ja kaipuulle. Helppoa se ei kuitenkaan ole, kuten nimimerkki Vaimo merimiehen kertoo:

Tiukka paikka oli kun esikoinen oli syntynyt ja mies lähti töihin 2kk, silloin tuli itkeskeltyä ikävää iltaisin. Nimim. Vaimo merimiehen (Suomi24, 2009e.)

Ongelmia tulee, kun mies palaa kotiin ja perheen itselleen järjestämä elämä jatkuu ennallaan. Lapsilla ja puolisoilla on omat harrastuksensa, ystävänsä ja menonsa, eikä niistä haluta luopua vain koska merimies on tullut kotiin. Puolisoiden mielestä nk. on-off elämää ei pysty elämään ja merimiehen on vuorostaan sopeuduttava tähän. (Thomas 2003, 78.)

6.2.3 Merimiesten puolisoille suunnattu vertaistukisivusto

Puoliso voi kertoa ystävilleen ongelmistaan ja tunteistaan, kun merimies on työssänsä, mutta pystyykö kukaan muu kuin toinen merimiehen puoliso todella olemaan empaattinen ja ymmärtämään näitä ongelmia? Kenen puoleen merimiehen puoliso todella voisi kääntyä ongelmineen? Internetiin on avattu kiinankielinen sivusto www.54seamen.com, jossa merimiesten puoliset voivat saada todellista vertaistukea muilta samassa tilanteessa olevilta ihmisiltä. Sivuston on avannut kiinalainen merimies Li Ronglu auttaakseen merimiesten puolisoita jakamaan tuntemuksiaan toistensa kanssa. (The Sinc column, 2006.)

Halusin ottaa tämän esille siksi, että on mielestäni aika hälyttävää, että tällaisia sivustoja tarvitaan. Syrjäytyykö kotona oleva puoliso sosiaalisesta elämästä niin paljon, ettei hän enää katso pystyvänsä jakamaan murheitaan kenellekään? Onko kanssaihmisiltä loppunut empatia? Pitäisikö meilläkin Suomessa tuoda merimiesten perheitä enemmän toistensa tietoisuuteen ja yrittää yhdistää heitä esimerkiksi teemapäivillä? Tämä asia tuli esiin myös Cardiffin yliopiston tekemässä tutkimuksessa.

6.3 Yhdessä pitävä voima

Rakastumisen kokemus sekoitetaan usein rakkauteen. Tunne-elämä on siitä kummallinen, että se muuttaa muotoaan, vaihtelee ja heilahtelee välillä laidasta laitaan. Tunteiden varaan parisuhdetta ei voi rakentaa. Ne väljähtyvät ja ovat välillä tipotiessään. Kestävämpi rakennusmateriaali on tahto. (Hämäläinen 2000, 164.)

Haastattelussa kysyin, mikä saa pysymään yhdessä ja mikä koetaan parisuhteen yhdessä pitäväksi voimaksi.

Vois sanoo et sama työ. Rakkaus ei ehkä niin paljon. Kai sitä oli olevinaan jotain rakkautta. Ehkä se ammatti oli enemmän. Mä luulen et vähemmän siinä oli mukana oikeeta rakkautta. Oli siin toki aluks rakkautta mukana, mut siin oli enemmän semmonen kauhee ensi-ihastus. Sen jälkeen se hiipu kauheen nopeesti. Sama ammatti piti meidät yhdessä. (Merimies, joka oli 7 vuotta aviossa stuertin kanssa.)

Kyllä se oli kuitenkin se, että ymmärsi sitä ammattia. Se oli ehkä tärkein seikka. Luottamus ja tiesi mitä se laivaelämä on. Se ei oo kuitenkaan sitä mitä kuvitellaan. Se, et kummankin ystäväpiiri siinä vaiheessa koostu kuitenkin merimiehistä, sekä mies- että naispuolisista. Se oli kuitenkin sitten helpompi ymmärtää. (Eronnut merimies, ex-puoliso oli myös merellä.)

Luottamus. Kyllä sekin auttaa, et molemmat on samalla alalla. On samat keskustelun aiheet, toinen ymmärtää toista. (Pariskunta, jossa molemmat osapuolet seilaavat.)

Ehkä se et ollaan pois toistemme silmistä pitempiä aikoja. Tämä on ammatti, siinä missä muutkin. En pystyis Thaimaassa tienaan tarpeeks rahaa, et voisin olla siellä koko ajan. Ammatti edesauttaa, et mä voin olla siellä ainakin puolet vuodesta. Ja viedä mukanani aika sievoisen summan rahaa heidän oloihin nähden. Poika pitää mua kyllä isänään ja se ehdottomasti tykkää musta. Vaikka se tietää, et en mä ole hänen biologinen isänsä. Kyl hänkin on yks osa sitä. Hän kutsuu mua isäks ja kyllä hän on yks osatekijä siinä, et ollaan yhdessä. (Merimies, jolla on perhe Thaimaassa.)

Luottamusta ja täydellistä sitoutumista. Sitoudutaan elämään yhdessä ja yritetään junailla työhommat sen mukaan, että joskus saadaan viettää todellista laatu-aikaa. En mä osaa edes kuvitella millaista se olis jos luottamus toiseen ei toimis. Eihän siitä sitten mitään tulis. (Naisperämies.)

Ollaan eripuolilta Suomee, et varmaan meidät on luotu täydentään toisiamme. Siit tulee semmonen kokonaisuus. Ja kyl mä ite vanhana skönnärinä tykkään siitä, et kotona on ruoka valmista, kun tulee ja otetaan lämpimästi vastaan. Ja vastaavasti pyrin tuomaan vaimolle sitä turvallisuuden tunnetta, et kaikki on ok. En tie onk se hyvä vai paha, mut kun me vaikka puhutaan näin jostain asiasta ja mä oon aukasemassa suun, ni toinen sanoo sen jo. Mitä mä meinasin sanoo. Kun niin hyvin synkkaa yhteen, ni sillan niinku tavallaan se tietää just sen mistä me ollaan puhumassa. (Merikapteeni.)

Itsestään selvää on että, me rakastetaan toisiamme. Ja me tykätään samankaltaisista asioista. Vaikkapa veneilystä. Vaimo tykkää matkan teosta ja mä saaren rannassa olemisesta. Me ollaan sopiva pari. Mä olen niin rauhallinen ja vaimo niin aktiivinen, et ilman mua sillä lähtis ihan lapasesta. Mä rauhotan sen menoo ja se potkii mua perseelle. (Mies, jonka puoliso seilaa.)

Mä luulen, et me ollaan luonteeltamme niin samanlaisia. Kyl sen täytyy oikeelta tuntuu, kun menee naimisiin saakka. Hän on ollu mun tukipilari. Mun on aina ollu helppo turvata siihen, et se on siinä, kun mä tarvinn. On se sit töissä tai kotona ni se on kuitenkin siinä. Tietynlainen turvallisuuden tuntu on aina ollut. Ja onhan meillä siis, meil on ihan hitsin hauskaa yhdessä ja ollaan samanlaisii. Ja ehkä semmonen pieni haasteellisuuskin on ollu se syy. Et kun tää ei oo mitään helppoo parisuhdetta, kun toinen on välillä pois. Mä en oo ikinä päästänyt itteeni helpolla mistään. Ni joskus se kiehto se, että onkin jotain erilaista ja haastavampaa pyörittää parisuhdetta tällai. Et ehkä sellanen tietynlainen seikkailu piti meidät yhdessä ja pitää yhä. (Merimiehen puoliso, naimisissa 4 vuotta.)

Me ajatellaan elämästä hyvin samalla lailla. Me halutaan samoja asioita ja pyritään samaan päämäärään. Molempien toiveita otetaan huomioon ja ajatellaan elämää hyvinkin pitkälle eteenpäin. Just meidän yliperämies kysy viime työjaksolla, että vieläkö meillä rakkautta on yhdeksän vuoden jälkeenkin ja voin kyllä sanoa, että on. Musta tuntuu, että mä en olis mitään ilman häntä. Vaikka usein joutuu tulemaan tyhjään kotiin, ni tiedän kuitenkin jossain olevan henkilön joka ajattelee mua samalla lailla, kuin mä hänestä. Se luo ihanaa turvallisuutta, kun tietää jonkun olevan aina sun puolella vastaan kaikkea mitä vaan vastaan voi elämässä tulla. (Pariskunnan molemmat osapuolet seilaavat.)

Kannattaa varoa puuttumasta toisen osapuolen tekemisiin liikaa ja tarkastella omaa osuuttaan suhteen parantamisessa. Jokainen voi vaikuttaa omaan käytökseensä, ei niinkään kumppaninsa käytökseen. Toisen osapuolen myönteiset käyttäytymismallit voivat tarttua toiseenkin. Kannattaa panostaa omaan kehitykseen. Pitää osoittaa arvostusta olemassa olevaa suhdetta kohtaan ja pyrkiä tekemään yhteisyyttä edistäviä asioita. (Andersson 2009.)

6.4 Luottamus

Periksi antamattomuus vaikean edessä synnyttää luottamuksen, jota mikään mahti ei kaada. Se on rakkautta sanan syvimmissä merkityksessä. (Hämäläinen 2000, 11.)

Väestöliiton tutkimusprofessori Osmo Kontulan julkaistussa *Parisuhdeonnen avai-*

met ja esteet –perhebarometrissa 2009 hän tuo esiin, että parisuhteen laadun ja onnellisuuden tärkeänä kriteerinä on luottamus kumppania ja hänen uskollisuuttaan kohtaan (Kontula 2009). Luottamukseen ei kuulu toisen silmällä pitäminen, vaan hänen oikeutensa elää omana itsenään, mikä viestii parisuhteen tasapainoisuudesta. Parisuhteessa molemminpuolisesta kiintymyksestä edetään vuorovaikutustaitojen ja ongelmanratkaisutaitojen avulla vastavuoroisuuden ja läheisyyden kokemuksiin, joiden edellytyksenä on molemminpuolinen yksilöllisyyden ja erillisyyden salliminen. (Pukkala 2007, 108.)

Koska luottamusta tarvitaan parisuhteessa ja erityisesti suhteessa, jossa ollaan pitkiäkin aikoja poissa toisen silmistä, kysyin haastattelemiltani henkilöiltä, onko luottamus aina säilynyt suhteessa. Merimiehet puhuivat luottamuksesta seuraavasti:

Kyllä, ehdoton luottamus. Anteeks juu, nää Espanjan tytöt ja muut jätin kertomatta. Syrjähyt. Muuta en jättänyt kertomatta. Harva merimies on selibaatissa. Se on semmonen kirjoittamaton laki, niistä ei paljoo puhuta, mutta kaikki ne tietää. Mutta sitten täällä maissa olevat [puolisot], ne on uskollisia yleensä. Mun käsityksen mukaan. Kotona ei oo tarvetta huseerata, kun toinen on lähellä. Se on se tarve. Kun ei pistä tunteita mukaan. Toisaalta haikeena mietin Bilbaon tyttöä. Tai en mä tie sitä tyttöä vaan sitä koko päivää. Se oli ihan hauska päivä. Eikä ollu mikään rahan ahne tyttö, sen makso mitä pitiki. Ei juottanu, ei syöttänyt. Kaikki meni ihan hauskasti. Ei jossain Rotterdamissa tai Antwerpenissä,, (Entinen kansimies.)

Minust se on mennyt parempaan suuntaan. Koska mitä kauemmin aika menee ja mitä enemmän mä kuulen hänen vanhemmiltaan ja perheeltään, mitkä tavallaan vähän vahtii häntä siellä, et kaikki on koko ajan hyvin asiat, niin aina se paremmaks muuttuu, ku mitä aikaa menee enemmän eteenpäin. Luottamus kasvaa ajan myötä. (Merimies, jolla on thaimaalainen puoliso.)

Silloin, kun ex-vaimo tuli ensi kertaa laivaan mukaan ja se näki kuinka paljon siellä on naisia, se oli ihan paha juttu. Siellä oli parikymmentä yleensä miehistöä. Siellä oli ehkä neljä-kuusi naista parhaimmillaan. Se oli kova takaisku sille. Se toi kilpailutilanteen. Se ruokki mielikuvitusta. Luottamus häneen meni kanssa. Tiettyssä vaiheessa tulee semmoinen tarve kostaa ja niinku varmuuden vuoksi. (Eronnut merimies.)

Nykyään ei merimiehet kerkee pettämään ja häärimään satamassa, vaikka ne haluaisikin. Laivat on lyhyet ajat satamassa ja satamat on usein kaukana kaupungeista. Ja se hääriminen vois korkeintaan tarkoittaa jotain maksullista naista, koska ei oo aikaa mihinkään iskemisiin ja suhteisiin. Mutta jos nainen tekee sitä sillä aikaa, kun mies seilaa,

kyl mä veikkaan et se loppuu aika nopeesti, se suhde, jos mies saa tietää, et koko hänen seilauksen aikana nainen vahtaa kapakassa. Sillä on aikaa tehdä sitä. Katon et maissa olevan on helpompi pettää. Tietenkin, jos mies on matkustaja-aluksella, siellä on paljon helpompaa ja enemmän mahdollisuuksia. Rahtialuksilla mahdollisuudet on aika pieniä. (Merimies, jolla on thaimaalainen puoliso.)

Niistä pitkistä törneistä, kun oli ennen. Mul meni varmaan kolme suhdetta sillain, että okei, kaikki oli hyvin, kun lähti puolen vuoden reissuun, mutta oli uudet miehet, kun tuli takasin. Se vaatii jo ihan erikoisluottamuksen. Ne kaatu just siihen, et maissa oleva henkilö ei malttanu odottaa. Siin voi olla se, et hän ei ehkä olettanu, et toinen voisi olla niinku uskollinen laivalla sen puolen vuoden ajan. (Merikapteeni.)

Mä uskon siihen, et neljä viikkoo menee vielä hyvin. Mut mun mielestä sitten rupee tuleen ongelmia. Varsinkin koto puolella. Mitä pitempi törni sulla on ni sitä rupee miettiin, et miten siellä kotona pärjätään, kun on kaiken moisia kiusauksia. Joku kaveri pyytää, et lähetäis yökerhoon tai muuta. Kuitenkin laivalla olijat ei sillai pääse mihinkään ellei sit tuu laivan sisällä jotain jutskaa. Et kun siellä on naisiakin töissä. (47-vuotias merimies.)

Se luottamus syntyy välittömästi. Oli paljon helpompi lähteä töihin. Tiesi, et kaikki on kunnossa. Ei oo ollu täs suhteet mitään ongelmia sen suhteen. (Merikapteeni.)

Internetissä kirjoittaja kertoi hänellä olleen erilainen järjestely vaimon kanssa.

Merimiehillä on aina uusi tyttö joka satamassa. Mutta kun tämän muistaa ja hyväksyy, niin ei tule mitään ongelmia. Lisäksi voihan sitä itsekin harrastaa kotipuolella kaikenlaista miehen ollessa harrastamassa omia juttujaan... Meillä toimi edesmenneen vaimoni kanssa asiat hyvin kun molemmat häärättiin omilla reissuillamme, minä merillä ja hän kotipuolella. Lisäksi en muista montaakaan merimiestä, joka olisi ollut selibaatissa koko seilaamisen ajan!” Nimim. Sailor vm.56. (Suomi24, 2009c.)

Luottamus sisältää myös uskollisuuden. Merimiehet ymmärtävät, että poissaolot tuovat yksinäisille puolisoille maissa houkutuspettämiseen. Puolisot ovat houkutuksille alttiita, koska kaipaavat läheisyyttä ja kumppanuutta. Myös puolisot maissa tietävät, että merimiehillä on mahdollisuus pettämiseen. Tämä asia on vain kestettävä ja on uskottava omaan puolisoonsa. Luottamus katsotaan yhtä tärkeäksi parisuhteen onnistumiseen merimiehen kanssa kuin säännöllinen kommunikointi merimiehen töissä ollessa (Thomas 2003, 10).

Mä olen mustasukkanen. Mut mä en osaa olla mustasukkanen sillon, kun se on töissä. Vaikka siel on muijii laivalla ja vaikka ne käy millon missäkin kapakas. Vaik mä vois kuvitella, et jos se pettäis mua, ni se tekis sen siellä ollessaan, ei täällä. Jos näin olis. (Merimiehen puoliso, naimisissa 4 vuotta.)

Yleinen käsitys, että merimiehet pettävät on saanut nimimerkin Kapuska ärsyyntymään nettikeskustelupalstalla.

En kyllä usko, että kaikki merimiehet ramppaavat satamassa "asioilla". Minun mieheni on aivan varmasti uskollinen, siitä menen takuuseen :) En todellakaan jaksa uskoa, että n. kuukauden ero omasta naisesta saa joka pojan juoksemaan heti satamaan tultua jonkun huoran luo. Eikä mikään työ tee kenestäkään pettäjää automaattisesti. Eiköhän nämä jutut merimiehistä ole jäänteitä ajoilta jolloin laivat seisoivat päiväkausia satamassa. Saattaahan joukossa olla muutama "asioilla" juoksevaakin, en sitä kiellä, mutta yleistäminen ärsyttää!!" Nimim. Kapuska (Suomi24, 2009d.)

6.5 Joustavuus parisuhteessa

Yleensä ongelmia syntyy siitä, jos toinen asettaa oman työelämän, uran tai harrastuksen niin tärkeäksi elämässään, että puoliso kokee jäävänsä suhteessa yksin. Tällöin on kysymys yhteisen tai toisen yksityisen ajanpuutteesta, joita molempia tarvitaan tasapainoisessa suhteessa. (Pukkala 2007, 125.) Tärkeä suhdetta koossa pitävä tekijä on taito ja halu huomioida puolison muuttuvat tunteet ja tarpeet. Erityisen merkittävä taito on myös puolison erilaisuuden arvostaminen. (Pukkala 2006.) Naisten odotetaan asettavan parisuhde korkealle tärkeysjärjestyksessään ja uhraavan siksi enemmän kuin heidän kumppaninsa, ja sen vuoksi he eivät saa kovin paljon tunnustusta uhrauksistaan. Kun mies tekee uhrauksen, se huomataan helpommin. Parisuhde on joka tapauksessa lujempi, jos molemmat osapuolet ovat valmiit uhrauksiin. (Andersson 2009.) Kuka joustaa parisuhteessa merimiehen kanssa?

Siin oli montaki asiaa miks vaimo joutu joustamaan paljon. Vaimo joutu tekeen enemmän töitä lasten eteen ja hän teki kaikki ruuat. Kyllä hän tykkäs siitä, et mä häärasin kans keittiössä. Hän tietää, et mä olen hyvä kokki. (42-v. eronnut merimies.)

Kai molemmat joustaa vähän. Ettei vaimo lähde pitkälle linjalle ja mäkin jäin välillä vuodeksi maihin töihin, että saatiin kodin remontti val-

miiksi ja pystyttiin näkemään enemmän. (Pariskunnan molemmat osapuolet seilaavat.)

Aika tasapuolisesti [joustetaan]. Ehkä minä olen tällä hetkellä pikkasen kauemmin laivassa, kun mä haluisin olla. Se johtuu omasta valinnasta, mitä me ollaan hankittu nyt, hankittu kotiin. Että niistä on kohta osa maksettu pois, ni voi sit viettää pitempiä lomia kotona. Mä nyt uhraudun tälleen alkuaikoina, et saadaan tollaset perusasiat kuntoon. Asumiset ja firmat ja muuta. Firmathan tulee sitten tuottaa rahaa. Ja sit edesauttaa et voi olla myöhemmin ihan kotona. Ja eläkepäivinä haluan olla velaton, et siksi tehään nyt vähän enemmän töitä. (Merimies, jolla on perhe Thaimaassa.)

Sillon, kun mä olin pitkällä linjalla, ni ehdottomasti mun miehen. En mä nyt tiedä tällasessa normaalissa elämässä joutuuko kumpikaan joustamaan kauheesti. Mä olen karsinut vuosien varrella paljon reissuja kavereitten kanssa, kun ei muutenkaan paljon nähdä mun mieheni kanssa, ni en halua niitä harvoja hetkiä sitten muitten kanssa viettää. Mutta ei mua aina enää edes huvittaisi mennä kavereitten kanssa. Sitä haluaa olla rauhassa yhdessä. (Pariskunnan molemmat osapuolet seilaavat.)

Töissäolo on aina ollut tosi helppoo. Sä meet sen tietyn aikataulun mukaan. Ja mekin ajettiin Helsinkiin ja oltiin joka viikko siellä. En mä ehkä olis ollu valmis siihen, tulemaan sinne keskellä yötä palelemaan, odottamaan, et koska se laiva tulee. Mä soitin tosta Kasuunilta ja sit se kesti puolitoista tuntia kauemmin. Laajemmassa mielessä, ni kyl mä sit toisaalta yritin niinku ehkä liikaakin kompensoida sitä poissaoloa. (Perämies.)

Molemmat joustaa yhtä paljon. Mie en kotiloissa hirveesti käy kavereiden kanssa rälläämässä, oikeestaan ollenkaan. Vaimo on menettänyt paljon sosiaalista kanssakäymistä kerta on kotona lasten kanssa. Molemmat ollaan. Mie lopetin kavereiden kanssa ulkona käymisen jo silloin merikoulun aikaan. Huomasin, et mie viihdyn vaimon kainalossa. (30-v. merimies.)

Minä [merimies]. Ei siinä oo kahta kysymystäkään. Minä teen niinku sanotaan. (Merikapteeni.)

Mun mies. Koska sitten kun se on kotona, ni mä pidän sille kyl aika kovaa jöötä. Se mun tahto ja miten mä teen asioita ja miten mä oletan asioiden tapahtuman, ni kyl se parka joutuu mun kanssa joustamaan. Ja sitten kun se on kotona, kaikki haluaa nähdä sen, tehdä jotain ja et se menee joka paikkaan. Sen pitäis tehdä kotonakin hirvee lista asioita ja sit ne on vaan tehtävä. Et ei aina pääse sinne paatille tai pilkille tai merelle, kun se haluais. Et se joutuu joustamaan siitä omasta ajastaan. Tokihan mä joudun luopumaan monesta asiasta sinä aikana, kun se on töissä. Ja sillonkin kun se on kotona. Hän se joutuu joustamaan. Et kun se on töissä, sil on vahdit eikä se voi sielläkään tehdä sitä mitä se halu-

aa. Ja sit, kun se on kotona, ni ympäristön paine on niin suuri, että se raukka parka on taas kellotettu ja päivät buukattu täyteen. Kyl mä sen tuon julki, varsinkin nyt kun on poikakin. Et hei come on, mekin ollaan oltu neljä viikkoo ilman sua. Et jos silt kysyttäis mitä sä haluat tehdä, kun sä oot kotona, ni kyl varmaan se olis aamusta iltaan tuolla pilkillä ja tulis välillä kotti saunaan. Se ois siinä. Ehkä kävis puhaltaan pari jäkis peliä. Mut kun se ei ole niin, ni sen täytyy miettiä, et ehtisinköhän mä tossa välis käymään pilkillä tai jäkispeliin. Mut jos mä sanon et: "Ei." Ni hänen on joustettava. Eikä tää tarkota sitä, et mä oon ihan hirvee pirttihirmu. (Merimiehen puoliso, suhteessa 7 vuotta.)

Nettikeskusteluissa oli myös otettu kantaa tähän asiaan.

Itse olen rakkaan puolisoni kanssa elellyt 14 vuotta työskennellen laivoilla. Ainoa, mistä olen pitänyt kiinni. on lyhyt vuorottelu, eli max. 3-4vkoa. Se menee jopa palkan edelle ja pää(t) pysyy terveenä. Nimim. Siihfi. (Suomi24, 2009f.)

Työrupeamat kestävät n 4-6vko, riippuu määränpäästä yms. Meillä on lapsi jonka hoito jää tietysti minun harteilleni miehen ollessa töissä. En koe tätä kuitenkaan ongelmaksi koska olen itsekin työelämässä joten on muutakin ohjelmaa kuin luututa kotinurkkia. Lisäksi nautin olla joskus omissa oloissani, joten siinäkin mielessä mieheni työnlaatu ei ole ongelma. Emme kumpikaan osaisi edes kuvitella, että mies hakisi töitä maista. Olemme vuosien varrella niin tottunut tähän systeemiin ja luulen että laiva on miehelle "toinen koti". Toisaalta onhan mies kotona pitkiä pätkiä omistautuneena vain meille :) Rahallisestikaan ei kannata jäädä pois laivalta, ainakaan tässä vaiheessa kun kaikki elämä on räätälöity nykyisten tulojen mukaan (lainat yms). Ja mikäs sen ihanampaa, kun mies lopulta tulee kotiin pitkän odotuksen jälkeen. Tosin muutaman yön hän nukkuu istualtaan olohuoneessa, koska nukkuminen makuuasennossa ei onnistu ennen kuin "merenkäynti" loppuu myös tasapainoelimistä. Nimim. Mieheni on merillä, rahtilaivalla töissä,, (Suomi24, 2009a.)

Itse olen työskennellyt rahti- ja risteilyaluksilla vuodesta 2002 lähtien. Useimmiten 5 vkoa töissä ja 5 vapaalla. Silloinen suhde poikaystäväni ei kestänyt kun se meni ja petti mua ollessani laivalla..oli kuulemma niin ikävä mua.. Sitten tapasin nykyisen aviomieheni joka ei valita vaikka olenkin poissa, hän ymmärtää että tämä on minun työtäni, ja onhan hän useasti ollut mukana laivallakin. Kun olen kotona, hän on tietenkin enemmän kotona kuin minun poissaollessa, mutta ei hän sentään kavereitaan ja harrastuksiaan unohda. Täytyy ymmärtää, että jos työskentelee merellä, se on kuin toinen koti omine tekemisineen. Ja vastineeksi sun miehen pitää ymmärtää, että sun elämä on maissa ja sä puuhaat omia asioitasi vaikka miehesi olisikin kotona..unohtamatta tietenkin sitä, että näinä aikoima niitä omia tekemisiä voisi ehkä vähentää. Nimim. merinainen (Suomi24, 2009g.)

6.6 Poissaolojen vaikutus suhteeseen

Parisuhteissa puolisoiden tulisi löytää tasapaino sille, kuinka paljon toisaalta läheisyyttä ja toisaalta etäisyyttä kumpikin tarvitsee. Se, että puoliset arvostavat ja vaativat omaa tilaa ja erillisyyttä palvelee kummankin yksilöllisyyden kehitystä, mikä toisaalta on tarpeen suhteen säilyttämiseksi elävänä. Usein liiallinen erillään olo voi johtaa eroon, mutta vielä useammin suhteet näyttävät tuhoutuvan liian voimakkaaseen läheisyyden vaatimukseen. Kypsän suhteen tunnuspiirteitä on, että kaksi ihmistä kestää psyykkisen välimatkan ja sallii toisilleen yksinoloa. (Rönkä & Kinnunen 2002, 107; Määttä 2000, 59.)

Internet-keskustelupalstalla suhteestaan merimieheen nainen kirjoittaa näin:

Mieheni on seilannut rahtilaivalla kymmenisen vuotta. Ensimmäiset pari vuotta olivat yhtä helvettiä, laskin päiviä, odotin enkä oikein osannut elää elämäni yksin ollessani. Olin puolisolleni hyvin hankala, ja ihmettelenkin nyt, että selvisimme kaikista vaikeuksista. Tilanne kuitenkin helpotti, ja usean vuoden ajan osasin jopa nauttia merilesken elämästä. Pidin yksin olemisesta ja siitä, että sain tehdä mitä halusin, kuukaan ei ollut kyselemässä, eikä ketään toista tarvinnut ottaa huomioon. Kun puoliso oli ollut viisi viikkoa kotona, rupesin jo odottamaan töihin lähtöä. Sitten tilanne taas muuttui. En tiedä, olenko tullut vanhaksi vai mikä on, mutta viime aikoina on alkanut tuntua, että ei jaksakaan enää olla yksin. Lapsia meillä ei ole, enkä niitä tähän elämäntilanteeseen ehkä haluaisikaan. En voi vaatia puolisoani vaihtamaan työpaikkaa, mutta en myöskään osaa sanoa, kuinka kauan jaksan tätä. Olen vuosien varrella huomannut tässä elämäntavassa myös lukuisia positiivisia puolia: toiseen ei ehdi kyllästyä, jälleennäkemisen riemu on rajaton, yhteistä aikaa osaa arvostaa, omaakin elämää on pakko pitää yllä, jolloin kaverit eivät jää unholaan, erot luovat luottamusta ja tuovat syvyyttä suhteeseen, kun saa suhteen toimimaan eroista huolimatta, se on todennäköisesti aika vakaalla pohjalla, eivätkä sitä pienet myrskyt kaada... Ja niin edelleen. Kärsivällisyyttä siihen tottuminen kyllä vaatii, nyt naurattaa, kun aluksi menetin hermoni joka kerta, kun kotiintulopäivä muuttui päivällä tai kahdella. Nyt sitä vaan toivoo, että vuoro ei venyisi viikkoa tai kahta enempiä. Ja puhelimen parantunut kuuluvuus sekä sähköpostin toimivuus ovat luonnollisesti parantaneet tilannetta merkittävästi. Nimim. sekä hyviä, että huonoja puolia. (Suomi24, 2009b.)

Vihlan vuonna 2001 tekemässä tutkimuksessa poissaolot osoittautuivat kaksijakoiseksi asiaksi. Suurin osa hänelle vastanneista merimiehistä piti erossa oloa positiivisena asiana liitolleen, mutta kuitenkin se oli myös suurin avioerojen syy. Tuloksessa

on otettava huomioon, että kaikki miehet, jotka vastasivat poissaolojen olevan erojen syy, liittyivät siihen vanhaan aikaan, kun työjaksot olivat huomattavasti pidempiä. (Vihla 2003, 21, 33.) Vihla haastatteli myös viittä merimiehen puolisoa tai ex-puolisoa. Näistä vaimoista yksikään ei kokenut poissaoloja eron syyksi (Vihla 2003, 38).

Haastattelemistani puolisoista eräs kertoo jopa hieman pelkäävänsä, jos hänen miehensä jäisi maihin töihin.

Mä vähän pelkään, kun välil mun mies valottaa sitä, et jos hän jäiski maihin töihin. Et ain sillon tällön kävis vaa vähän seilaamassa. Ei. Kyl se on kriisin paikka meidän suhteelle. Täst me ollaan ihan puhuttu yhdes. Sen molemmat tietää, et kun se päivä koittaa, et hän jää kottii, ni sit katotaa miten sit käy. Et tosiaan, kun tää on alust saakka ollu näin ja niin on totuttu siihen, et näin on, ni se, et se jäis tohon koko ajaksi, ni ai kauhee. Enemmän se mua pelottaa, kun se et se lähtis kuudex viikkoo töihin. Okei, ei se häävii o se 6 viikkoo, mut enemmän mua pelottaa se, et mitä sit ku se jää kokonas kotti. Se on kyl sit muutoksen paikka ja sit tarvii kyl käydä itekki läpi joku itsensä tutkiskelu. (Merimiehen puoliso, naimisissa 4 vuotta.)

Vihlan johtopäätöksissä tulee selväksi, että merimiesten liitot kestävät lyhyemmän aikaa eivätkä ne kestä kuten maissa työskentelevien. Tähän saattaa olla syynä poissaolot, kaikki eivät sitä kestä. Syy voi olla niinkin yksinkertainen, että merimiespariskunnat elävät kumpikin tahoillaan itsenäistä elämää ja siksi erokin on helpompi; kumpikaan ei ole täysin riippuvainen toisesta. (Vihla 2003, 41.)

Cardiffin yliopistossa englantilaisille merimiehille ja heidän puolisoilleen tehdyssä tutkimuksessa tulivat ilmi myös poissaolojen hyvät puolet. Parisuhteet eivät uraudu ja poissaolot saavat pariskunnat erityisesti arvostamaan toisiaan ja yhdessä vietettyä aikaa. Asioita ei oteta itsestäänselvyytenä ja riitelyäkin on vähemmän kuin pariskunnilla, jotka ovat yhdessä joka päivä. (Thomas 2003, 30 - 31.) Merimiehet nauttivat pitkistä kotonaoloista ja siitä elämäntyylistä, että ei tarvitse nousta aamulla mihinkään jos ei tahdo. Voi viettää ansaittua lomaa. Myös he olivat sitä mieltä, etteivät maissa töissä olevat (yhdeksästä viiteen, viitenä päivänä viikossa) pystyisi viettämään lastensa kanssa samanlaista laatu-aikaa kuin merillä töissä olevat.

Haastattelemani henkilöt löysivät poissaoloista hyviäkin puolia.

Siin jää tavallaan sitä omaa aikaa kummallekin. Jos haluaa tehdä jotain. Niinku eukko käy ratsastamassa. Sil on sitä omaa aikaa, et ei koko aika tarvi hinkata kylki kyljessä. eikä se enää näin 5 vuoden jälkeen oookkaan koko ajan sitä. Ilman muuta tää on siinä mielessä hyvä vaihtoehto. (Merikapteeni.)

Joo, kyllä tää sopii meille. Ainakin tää 4 viikkoo. Ei meit haitannu se 8 viikkookaan, mut lyhyempi on parempi. Tää on vaan meiän juttu. (Merimies, naimisissa 4 vuotta.)

Yksi merimies kertoi, että töissäolo on helpompaa kuin kotona yksinolo. Myös toisen henkilön sanoista voi ymmärtää, että töissä poissaoloon pystytään asennoitumaan erilailla.

Kyllä se on ollut itsekästä, kun olen mennyt usein päällikölle sanomaan, että voin olla vielä kaksi kuukautta lisää. Töissä olohan on helpoa. Paljon helpompaa kuin kotona yksinolo. Enkä aina ole näistä pidennyksistä tai suunnitelmista ottaa pidennystä kertonut nykyiselle avomiehelleni ennakoon. Pakko sanoa, että olen myös costanut hänelle ottamalla pidennyksen työjaksioon, koska hän meni ostamaan auton selkäni takana. Jos laivan reitti ja porukka on hyvä, niin miksei sitä voisi olla vähän pidempäänkin ja tehdä lisää rahaa. Tykkään myös olla kotona sitten kerralla vähän kauemmin. (Naisperämies.)

Välillä mie oon ollu sillai, et mie lähen kaheks viikkoo ja sit oon kaheksan viikkoo töissä, et koskaan ei tiennyt kui pitkään mie oon. Onhan siinä molemmilla vaikeet hetket. Mut kun siihen asennoituu, et ollaan pitkään, ni sit ollaan. (Merimies, 7 vuotta suhteessa.)

Eräs merimies ajatteli, että poissaolo antoi suhteelle kaivattua piristystä.

Mä näin sen [poissaolon] kyllä piristyksenä, mut ei ne loppujen lopuksi kuitenkaan ollu sitä. Minä henkilökohtaisesti koin sen niin, että pitkän törnin jälkeen se kotiinpaluu oli kun uuden alku, mutta ei se sit ollutkaan kuitenkaan. (Merimies, joka on eronnut)

6.7 Maihin jääminen

*Aina sydän lyyhistyi
kun lähdön hetki jälleen lähestyi
mutta heikot vain tunteitaan näyttää
Laitureilla heiluttaa
kaikki joiden osa on odottaa (PMMP.)*

Michelle Thomasin tutkimuksessa merimiehet, jotka olivat olleet aikaisemmin epäonnistuneissa suhteissa, kertoivat että suhde ei olisi kestänyt niin kauan, jos he olisivat olleet maissa töissä. Heidän työjaksonsa tekivät vaikeista parisuhteista siedettäviä, koska he pääsivät aika ajoin takaisin töihin ja eroon puolisoista. Se nähtiin kuitenkin huonona asiana, koska muuten huonot suhteet olisivat loppuneet aikaisemmin. Yksi näistä merimies kertoo, kuinka parisuhde rikkoontui hänen jäädessä maihin töihin. He eivät enää pystyneet sietämään toisiaan. (Thomas 2003, 31.)

Haastateltavillani henkilöillä oli myös samankaltaisia kokemuksia ja ajatuksia:

Sitä ei kukaan tiennyt etukäteen, miten täs tulee käymään. Monta kertaa juteltiin siitä, et tää vois olla ihan hyvä, ettei me nähdä liian paljon. Eikä se välttämättä sitäkään ollut. Joku kaatoi asian, en tiedä mikä. Totakai se vaikutti mun päätökseen jäädä maihin. Muitten toive. Heti rupes rakoileen, kun jäin maihin. Välittömästi enemmän tai vähemmän. (Merimies, joka oli 7 vuotta aviossa stuertin kanssa.)

Tiedän monta tapausta et on tullut ero, ku mies on päättänyt hakee maista töitä. Se on rikkonut sen rutiinin. Sit niitä riitoja on tullut, selasiakin mitä aikaisemmin ei tullut. On tuttava piirissä tällästä tapahtunut. (Matruusi.)

Merimiehen kotona ollessa on hän lomalla. 'Lomalla olo' käsitetään yleensä vapautena arjesta ja rutiineista. Ottaako merimies enemmän vapauksia kotona vain koska hän työskentelee kaukana kodista?

Kyl mä veikkaisin, et meil ei menis nii hyvin ku menee, jos mä oisin koko ajan kotona. Tai sitten mun pitäis muuttaa paljon mun elämäntyyliä mun kotona ollessa. Et se ois urheilua ja kaikkee, vakavaa elämää. No ei vakavaa, mut toisenlaista elämää. Nyt perheessä kaikki tietää et mä olen lomalla, ni siinä katotaan läpi sormien vähän mun rentoa elämää. Ne ymmärtää, et on ollut laivassa töissä, tarvii saada rentoutua - millä

tavalla mä itse haluan rentoutua, kuhan se ei ole naisissa käyntiä. (Merimies, jolla on perhe Thaimaassa.)

7 PERHE-ELÄMÄ

7.1 Yleistä

Kotona olevalle vanhemmalle arjen pyörittäminen voi käydä joskus ylivoimaisen raskaaksi, kun toinen on jatkuvasti töissä. Toisen vanhemman runsas poissaolo ja perheen sisäisen vastuunkantamisen epäsuhta ovat tyypillisiä riitaa aiheuttavia asioita. Ongelmat riippuvat usein lasten iästä, perheen koosta ja siitä, miten puoliset huomioivat toisiaan silloin, kun ollaan yhdessä. Vanhempien keskinäinen suhde on peruskallio, jonka varaan koko perheen hyvinvointi rakentuu. On tärkeää, että puoliset pystyvät puhumaan toisilleen avoimesti ja jakamaan siten yhteistä todellisuutta perheen arjesta silloinkin, kun toinen on poissa. Myös kuuntelemisen taito on opettelemisen arvoinen asia ja se, että ollaan aidosti kiinnostuneita kumppanin sekä lasten asioista. (Schroderus 2010.)

Lapsen syntymä on varsinkin monille miehille kriisin paikka ja joskus jopa laukaiseva tekijä erolle. Tämä selittyy sillä, että huomio siirtyy kumppanista lapseen. Niillä, jotka ovat suhteeseensa vähemmän tyytyväisiä, saattaa lapsen tulo sen sijaan lisätä onnellisuutta. Lapsesta tulee suhdetta vahvistava yhteinen projekti. (Kontula 2009.)

Kotiin tullessa merimies voidaan ohittaa perhe-elämässä puolison taholta hyvinkin tehokkaasti. Merimiehelle ei anneta päätösvaltaa tai määräämisoikeutta missään perheen asioissa, koska on pärjätty ilman hänä. (Thomas 2003, 81.) Tämä vahingoittaa parisuhdetta, missä molempien tulisi tukea toisiaan ja olla toistensa ystäviä.

Perhe-elämän helpottamiseksi tulisi miettiä ratkaisuja, jotka tekevät arjen pyörittämisestä helpompaa. Moni mieltää esimerkiksi koti- ja lastenhoitoavun tai siivouksen ostamisen kalliiksi, mutta loppujen lopuksi ne ovat halpa hinta perheen hyvinvoinnista. (Schroderus 2010.)

Perhettä on helppo puolustaa, eikä perusteluja tarvitse hakea kaukaa. Jokainen tietää omasta kokemuksestaan, kuinka tärkeä perhe voi ihmiselle olla. Emme silti voiummistaa silmiämme niiltä uhkatekijöiltä, joiden kanssa perhe joutuu koko ajan miettimään voimiaan. Yksi suurimmista uhkista on *työ* ja sen aiheuttamat paineet. (Hämäläinen 2000, 87.)

Monelle pariskunnalle käsitys merimiehen ammatista muuttui lapsien saannin jälkeen. Puolisoille lapset voivat tuoda seuraa ja pitää heidät kiireisinä kotona yksin ollessa saaden ajan menemään nopeammin. Kuitenkin hyvin nuorten lasten kanssa puoliset tunsivat joutuvansa elämään yksinhuoltajaelämää joutuessaan olemaan vankeina kotona koko ajan sekä sosiaalisesti eristäytyneinä. Merimiehet tuntevat takaisin töihin lähdön vaikeaksi. He jäävät paitsi lapsen kehityksestä. Kuitenkin merimiehet pitävät erittäin hyvänä, että ollessaan kotona he pystyvät olemaan perheensä ja lastensa kanssa paljon enemmän, kuin maissa työskentelevät.

Mut musta tuntuu, et me tehään enemmän yhdessä, kun mitä normaali perhe. Mut sitä mä olen sanonu, et jos molemmat olis vuorotöissä, ni se ois vielä pahempi tilanne kun tää, et toinen on merillä. Niiltä mun tekis mieli kysyy, et miten se hoituu. (Merimiehen puoliso, naimisissa 4 vuotta.)

7.2 Vaihtopäivät

Vanha merimies muistelee / 4

*- Aina ku lähestyttiin Yytöötä
minä soitin vaimolle,
Että tiesi sauna esilämmittää,
kovat pakkaset nääs ja seinät jäähty.
Ties se sillon kotona oottaa, vaimo
ei maistu kuule puulta, kauan ku on seilannu,
enkä ollut laho oksa minäkään.
Se ties aina tehä uunilahnaa, vaimo
ku tulin
ja makkeeta se oli muutenki
se kotona olo.* (Soini 1979.)

Merellä olo ja kotielämä tarjoavat selvän kontrastin. On hyvin vaikea saada näitä kahta maailmaa kohtaamaan. Merenkulkijoiden perheillä on vähän mahdollisuuksia

käydä merimiehen työpaikalla tai olla mukana työpaikan sosiaalisissa tapahtumissa, kuten maatyöpaikoilla. Merimiehen sosiaaliset suhteet työpaikalla harvemmin ulottuvat kotiin asti, esimerkiksi eri paikkakunnilla asumisen ja eri vuorottelun takia. Usein merimiehet kertovatkin heillä olevan kaksi elämää ja kaksi kotia. Oman kokemuksen mukaan merimiehen on helppo jättää ja unohtaa työasiat työpaikalle, kun hän sieltä lähtee. Kotona työ ei häiritse lomailua.

Myös jotkut kotona olevat puoliset katsoivat elävänsä kahta erilaista elämää: yksinhuoltajan elämää ja perhe-elämää. Toisessa puoliso on töissä ja toisessa kotona. Ja kun merimiehen kotiinpaluu koitti, puoliset kertoivat joutuvansa sopeutumaan aina uudelleen parisuhteeseen ja perhe-elämään. Merimiehen töihin paluu aiheutti myös stressiä ja vaikeuksia.

Lyhyet työpäivät voidaan tuntea paljon stressaavammiksi kuin vähän pidemmät. Viikon vuorottelujaksot sekoittavat helposti kodin rytmin merimiehen koko ajan lähtiesä ja tullessa. Ne myös voivat saada puolison sekä merimiehen hermot kireälle heidän yrittäessä saada kaikkensa lyhyelläkin lomalla. Tämä vain johtaa turhiin riitoihin. (Thomas 2003, 20.)

7.2.1 Lähtöpäivä

Puolisot kertoivat, että töihin lähtijä voi muutamaa päivää ennen olla emotionaalisesti vetäytynyt tai huolestunut, että saa tehtyä kotona kaikki käytännön työt ennen laivalle menoa. Lähdön jälkeen hiljaiseen kotiin tottuminen vei aikaa puolisoilta. Parisunnan, joilla oli lapsia, oli helpompi sopeutua jälleen elämään ilman puolisoa, olihan kotona lapset seurana ja kädet täynnä tekemistä.

Keskustelin merimiesten kanssa, miten he valmistautuvat töihin lähtöpäivään.

Lapsille juttelen pari - kolme päivää aikasemmin, et me kuitenkin lasten kanssa puhutaan siitä. Ainakin vanhempi lapsista tietää sen, et iskä lähtee taas kohta. Mut siinä sit viimeistään, kun illalla kassin pakkaan. Se yö on sitten aika levoton. Lapset ei nuku eikä siinä saa itekkään nukkua. Meil on sillee, et käydään aina saattamassa junalle, siinä sitten iskä hyppää junaan ja lapset jää vilkuttaan. Sain just tossa viikonlop-

puna, sunnuntaina, luonnehdinnan vanhemmalta lapselta, et: "Iskä, sie oot se kiva kaveri, joka käy joskus täällä. (Merimies, jolla on kaksi nuorta lasta.)

Se on varmaan 2 päivää ennen, kun rupee jo vituttaan töihin lähtö. Et se näkyy sit varmaan. Eukko huomaa sen kyllä. Et jaha, sitä ollaan taas lähössä johonkin. Pyykinpesut ja pakkaamista, riippuu tietysti mihin aikaan pitää lähtee. Jos on kesä, ni leikkaan nurmikon ja jos on talvi ni roudaan puut ainakin viikoks sisään, niin paljon kun mahtuu laatikoihin. Mut kyl se on ainaki pari päivää ennen, kun vaimo sanoo, et huomaa, et on töihin lähtö eessä. Nukun vähän liiankin hyvin ja kuorsaan niin helvetisti. Nukkumisessa ei oo mitään, et mä stressaan yleensä vatsalla. (Merikapteeni.)

Pakko sanoo, että vieminen yö nukutaan huonosti. Avomies vain huokailee ja murehtii, että pärjään kotona ja koska seuraavaksi nähdään. Kyllä siinä usein sellanen alakuloinen fiilis on päällä. (Perämiehen 33-vuotias puoliso.)

Mulla on laatikko vaatehuoneessa missä on kaikki työvaatteet ja muut mitä laivalla tarvitsee. Sen kaadan laukkuun eli pakkaamiseen menee 3 sekuntia. Vuosi vuodelta tavarat vaan vähentyy. Riippuen mieheni seilauksista kotona katkaistaan vesi, mahdollinen lämmitys pienennetään, lehti katkaistaan, mummuni haudalla käyn katsomassa että kaikki on hyvin ja ohjeistan appiukkonni kukkien kastelussa. Pitkälle linjalle lähtiessä tavaraa ottaa vähän enemmän mukaan ja varsinkin jotain ylimääräistä, kuten maalaustarvikkeita, kirjoja, musiikkia, valokuvia ja käsitöitä. (Naisperämies, jonka puoliso myös seilaa)

Puolisot kokivat lähtöpäivän lähestymisen näin:

Vaimo tekee aina listan mitä hommia tarvii tehdä sinä aikana, kun hän on poissa. Kai sillo on vähän vaisua. Ei sillo pali nukuta. (Mies, jonka puoliso seilaa.)

Meil räjähtää. Ei meil ehkä hirveen kauan aikasempaa varsinaisest tapahdu mitää, mut kyl molemmist huomaa, et ruvetaan oleen pinna kiireel ja o pikkasen semmoset tiuskimist. Yleensä siis, me tapellaan joko kun mun mies on tullu kotiin, siit päivä tai kaks ja sit just enne kun se on lähdös. Yleensä silloin viimisen iltan. Sit mää itkee pillitän tuol sängys, kun se lähtee taksin kans tost pois. "Voi helvetti, et taas piti tapella." (Merimiehen puoliso, naimisissa 4 vuotta.)

On semmosii tiettyi tilantei mitä mä jo nyt osaan pelätä. Et kun ne tulee vastaan, et mites mä oikein hoidan sen. Kyl pojasta huomaa, et se vähän niinku masentuu parix päivää. Se huutaa iskää, se on tuolla ovella ja sanoo iskä tulee. Ja just ne tilanteet mitkä yleensä mieheni on hoitanu, kun se on kotona, ni sit ku mää teenki sen, ni se on hyvin totinen.

Mulla on työkaveri jonka mies on kans merimies ja heil on kolmevuotias tyttö. Ja työkaveri sano, et tyttö rupee nyt ymmärtään, et iskä lähtee töihin. Et mä toivon, et tätä vaihet ei kestä kauheen kauan, kun se on mulle raskasta. Mun ikävällä ja sellasella ei oo mitään välillä enää, ko pojan. Et nyt vaan mun pitää pystyy näyttämään hänelle se, et se on ihan ok, et iskä on välillä poies. (Merimiehen puoliso, 2-vuotias lapsi.)

7.2.2 Kotiintulopäivä

Voidaan kohtuullisesti väittää, että poissaolot ovat vaikeita pariskunnille. Kotiintulot ovat odotettuja onnellisia hetkiä. Laivalla vaihtopäivää edeltävät päivät ovat kiireisiä. Ylitöitä tehdään, että saadaan kaikki työ tehtyä ennen vaihtokaverin tuloa, ja usein vaihtopäivänä unet jäävät hyvin vähiin. Näiden asioiden takia kotiin tuleva merimies on usein hyvin uupunut. Väsymyksen lisäksi kotiintuloon voi myös pakkautua niin paljon odotuksia molemmilla osapuolilla, että yhteenotoilta ei voida välttyä.

Myös puolison odotukset ovat korkealla.

Kyl nyt, kun ensimmäiset lentoliput tulee, ni ne pääsääntöisesti pitää paikkaansa. Mut mä oon vaan opettanu itteni, et mä en luota siihen. Vaan oon, et okei, et on aikankin vaihtopari tulossa laivalle, koska on liputkin varattu. Siinä vaiheessa, kun sä odotat kotona, ni semmonen tietty kärsivällisyys katoaa ja kärsimättömyys tulee tilalle. Sit ei kestä yhtään mitään takapakkia. Ei missään asiassa. Ei töissä, ei lapsen kans, ei missään. Et jos vähänkään tulee jotain peruutusta tai viivästystä ni on pinna kireellä. (Merimiehen puoliso, 7 vuotta suhteessa.)

Jossain vaiheessa, sillon ku vaihdot oli epätasaisempia, ni mä rupesin vaan ajattelemaan, et se tulee tällä viikolla. Koska jos mä rupesin luotamaan siihen tiettyyn päivään, ni sit odotukset oli niin korkeet, et en mä enää nauttinu siitä ku se tuli kaks päivää myöhässä kotiin. (Merimiehen puoliso, naimisissa 4 vuotta.)

Merimiehen kotiintulo voi olla yhtä juhlaa, stressin purkua tai pelkkää väsymystä.

Se vaihtuu se olotila jo siinä lentokentällä, niinku tiedät. Työpaikka jää ihan taakse. Ainoa ahdistuksen poikanen saatto olla se, et mitähän tää rouva nyt tykkää, et taas tullaan kaljarattaiden kanssa ja tuhannen päissään. Mut kyl hän tiesi, et mä olen sen verran fiksu, et mä meen suoraan sohvalle nukkuun. Mä en edes änkee samaan sänkyyn. Sit aamuyön tunteina kömmän sinne, kun oli vähän selvinny. (Entinen kansimies.)

*Mä myönnän et tulee vähän juhlittua liikaa, koska mä en enää juo laivalla paljon mitään. Saattaa mennä vähän yli mun juhliminen alkuai-
koina, ensimmäiset kaks viikkoo, mut siihenki on kotona totuttu et mä oon
tämmönen. Ja ne pitää sitä hyvänä asiana, et mä en dokaa laivalla, mi-
kä vois sit vaarantaa työpaikan. (Merimies, jonka perhe on Thaimaas-
sa.)*

*Kyllähän sitä tulee välillä vähän maisteltua liikaa. Välil ois voinu olla
vähän kauemminkin [töissä]. Rahojen loppumisesta tulee huolta. Kiva
musta on tulla kotiin. On ollu ainaki joka kerta tähän asti. (Konemesta-
ri.)*

*Mul on sellaiset tietyt rituaalit mitä mä noudatan. En mä välttämättä
mee kotiin, kun mä pääsen laivalta. Mä voin olla yön hotellissa tai kak-
si yötä. Mä vedän kunnon kännin ja lepäilen. Ja sit kun mä oon taas
virkee ja toimintakykyinen, mä meen kotiin. Mun mielestä on kaikkein
tylsintä mennä kotiin, että sä oot kuolemanväsynyt, istut siinä ja toinen
on odottanut seksiä ja kaikkee muuta. Musta on ihan kiva mennä sitten,
kun on levännyt ja muutenkin se vaatii semmoisen henkisen ilmastoitu-
misen, kun menee himaan. (Perämies.)*

*Välillä ahdistaa kotiintulo. Esimerkiksi silloin, kun tietää tulevansa tyh-
jään kotiin. Ja varsinkin jos koko lomaan ei tulla näkemään. Se tuntuu,
että ne päivät on hukkaan heitettyjä. Tietysti joskus on sellasta pientä
ahdistusta, että kerkeekö lyhyellä lomalla tekemään ne kaikki hommat
mitä pitäisi. Varsinkin silloin, kun remontoitiin meidän kotia kolmen
vuoden ajan. (Pariskunta, jossa molemmat osapuolet seilaavat.)*

*Sen tavallaan näkee, et miehel menee pari päivää, kun se pystyy irrot-
tautumaan siit hektisest työilmapiirist. Se on tosi levoton ja semmonen,
et pitäis heti ruveta niinku täydell vauhdil tekemään kaikkii asioita. Kun
sit taas toisaalta on se neljä viikkoo aikaa tehdä niit rästitöitä mitä ko-
tona on. Meil on aika tarkat rutiinit mitä me noudatetaan täällä [koto-
na]. Just kaikki tavaroitten paikalleen laitto. Sit se niinku leviää totaali-
sesti käsiin, kun se tulee kotiin. Ni sit mul niinku napsahtaa se, et tää ei
oo kuukauteen ollu tätä ja hän ei voi ymmärtää sitä, et ei hän voi koto-
na jatkaa sitä tai miks mä nipotan. Mut mä luulen, et niis tappeluis, kun
se on just tullu kotiin tai kun se on just lähdössä, on osa sitä ikävän
purkamista. Se on tullu kotiin ja se helpotus. Kui ihanaa on se, et se on
koton. (Merimiehen puoliso, naimisissa 4 vuotta.)*

Internetissä nimimerkki Mara kertoo kokeneensa merimiehen kotiintulon seuraavalla tavalla:

*"Tunsin aikoinaan "merimiehen muijan". Ei varmasti ollut yksin päi-
vääkään. Mutta kun merimies tuli lomalle, näytti koko "kaupungille",
miten oli miestä odottanut ja mies onnesta mykkänä. Olispa "raukka"
tiennyt kun ihmiset takanapäin nauroivat, mies tuli rahoineen ja kaverit*

oli onnessaan, kuten "vaimokekin". Nimim. Mara. (Ilta-sanomat 2009a.)

Jotkut merimiehet sanovat kotiinpaluun olevan kuin jouluaatto, ensimmäiset treffit vaimon kanssa tai kuherruskuukauden alku (Thomas 2003, 37). Suurin osa merimiehistä ei katso, että heillä olisi mitään ongelmia fyysiseen yhdessäoloon puolison kanssa. Päinvastoin, he katsoivat fyysisen puolen auttavan heitä palautumaan työstä sekä stressistä kotielämään ja auttamaan kotiin sopeutumisessa sekä puolisoon totuttamisessa. Pariskunnan välille voi poissaolon aikana tulla tietty ujous. (Thomas 2003, 86.)

Sillon oli kyllä pieni kriisin paikka, kun olin reilu puoli vuotta poissa. En osannut puhua mistään muusta, kun siitä laivasta ja niistä tapahtumista. Silloin ei ollut nettiä, ei tullut Suomen lehtiä ja kotiinkin soitin sillon tällön kalliista satelliittipuhelimesta. Tuli siinä pientä vieraantumista, mutta kun siitä päästiin yli, ni sen jälkeen on taas mennä vieläkin paremmin kuin ennen. Vaikeudet vahvistaa, eikö niin sanota? (Naisperämies.)

Se jälleennäkemisen riemu joka kuukausi. Ettei se mee niinku uriin. Et kun töistä tullaan ni, mennään johonkin sohvalle. Sen suhteen eteen tarvii tehdä vähän myös töitä. Kukkaset piristää kummasti, kun meet kotiin. Tulppaani nippu, ni voi herran jestas, kun hymy leviää korviin. Yksinkertaisista asioista se monesti muodostuu. Teet joskus ruuan, katat pöydän, tyhjennät tai täytät tiskikoneen ja pyykkikoneen. Eli se on pienestä kii mistä ainakin miesnäkökulmasta naiset tykkää. Pieni ele. (Merikapteeni.)

Joskus on vaikeempaa. Varsinkin jos päästään joskus töissä ollessa vähän maihin juhlimaan ja nautitaan jotain juomia. Ne vaikuttaa sillain, et sitä tulee soitettua kotiin ja itkettyä ikävää. Mutta kyllä se on ihanaa, kun rupee kotiinlähtöpäivä lähestymään ja suunnittelee mitä kaikkee kivaa tehdään yhdessä. Sitä on kuin pikkutyttö, perhosia vatsassa ja jännittää oikeesti toisen näkemistä. (Naisperämies.)

Ei kyllä mä rakastan joka sekuntia, kun mä pääsen kotiin. Kun mä tunnen olevani tosissaan lomilla. Lämpö pöllähtää silmille, kun mä astun lentokoneesta ulos. Sitä tunnetta mulla ei aina ollu, kun mä asuin Suomessa. Saatoin tulla kylmään Suomeen lämpimästä laivasta. Mä olen tällänen lämpimän ihminen. (Merimies, joka asuu Thaimaassa.)

Nimimerkki Ahti kertoo tuoneensa tuliaisia aina kotiin tullessaan.

Minä olin naimisissa 18 vuotta nuoresta miehestä aikuiseksi. Aina kun tulin kotiin lomalle merireissuiltani toin tuliaisia, lapsille jotain ja vaimolle ruusukimpun plus yllätyslahjan. Ei ollut puhuttakaan mustasukkaisuudesta vaikka oltiin välillä viikkokaupalla erossa, ja maailma oli täynnä viettelyksiä Nimim. Ahti (studio55, 2009a.)

7.3 Kotielämään sopeutuminen

Kun tulet, kerrot minulle

*Ja sitten merimies kun tulet, kerrot minulle
tarinoita maailman meriltä:
kuinka puolikkaalla meni vaijeripiikki kämmeneen,
tunkki jäi Hullissa ahteriin ja
emäntä tarjosi torstaina pohjaan palanutta hernerokkaa..*

*Kun tulet rakkaani, minäkin kerron sinulle:
kuinka kauniit olivat omenapuut kukkiessaan,
kun kuopus otti ensimmäisen askeleensa,
ja minä itkin, kun sinä et ollut sitä näkemässä. (Soini 1979.)*

Merimies voi tuntea kotiin tulonsa olevan merkityksetöntä, koska perheen elämä jatkuu entiseen malliin. Ensimmäiset päivät voivat olla vaikeita, kun merimies hakee paikkaansa kotona ja rutiineissa, jotka ovat tulleet perheelle ominaisiksi. Onko hänellä roolia täällä ja miten hän pääsee perheeseensä takaisin sisälle? He voivat tuntea itsensä ulkopuolisiksi ja tarpeettomaksi palatessaan kotiin. (Thomas 2003, 79.)

Vaikka merimies tulee perheensä pariin, voi hänellä olla yksinäisyyden tunne. Olenko minä tärkeä? Osaanko olla kotona tekemättä mitään ja kuinka päiväni täytän?

Puoliso taas voi tuntea rasittavaksi kokoaikaisen yhdessäolon. Perhe ei halua tehdä tai mennä mihinkään merimiehen kotona ollessa. (Thomas 2003, 80.)

Sillon aikasemmin, ku oli pitkät törnit ja koskaan ei tiennyt millon pääsee kotii, ni mie nukuin viikon. Piti saada palautettuu itteni. Nyt ei o tarvinnu palauttaa millään tavalla. Tasane neljän viikon vuorottelu. Päivälleen tietää millon pääsee kotia. (30-v. merimies.)

No ihan sellasta konkreettista vaikeutta kotiintuloon tuo se, että mulle jää ”vahti päälle” ainakin kahdeksi päiväksi. Ei sitä saa oikeen nukutua silloin kun pitäisi. Ja silläkin on vaikutusta mistä päin maailmaa sitä milloinkin kotiin palaa. Muuten mun kotielämä on ollut niin vaihte-

levaista, ettei siinä mitään vaikeuksia ole ollut. Sehän on meillä merimiehillä lomailua, ei mitään sopeutumista arkirutiineihin. Melkeen kun pelkkää juhlaa. (Naisperämies.)

Pikkusen hidasta, kahden päivän viiveellä. Se kesti sen pari päivää, et omaksu sen kotielämän. (Entinen kansimies.)

Mä nukun sen ekan vuorokauden. Sit mä rupeen puutöihin tai johonkin muuhun. Sitä on aika loppu. (Merikapteeni.)

Kyl minuu välillä suututti, kun talo oli kalustettu uudestaan. Järjestetty huonekalut eri järjestykseen ja mun puutarha oli leikeltty sillai miten mä en halunnut et sitä leikellään. Se ärsytti joskus. Otti päähän, kun oli saanut puutarhan omast mielest kivan näköseks ja kalustanu kodin vähän sillai eurooppalaisella silmällä, ku Thaimaalaisilla on aika surkea tää silmä. Kaikki on sekaisin. Mut ne on pikku asioita. Mä pikku hiljaa siirtelin kaikki takasin. Lopulta sit kaikki oli ennallaan, ku lähti. Niiden kanssa on oppinut elämään, ei ne oo vakavia asioita. (Merimies, jolla on perhe Thaimaassa.)

Mä oon painanu kaks kuukautta duunii ja mä kun mä tuun kotiin, ni odottaa hirvee duunimäärä. Sit mä sanoin monta kertaa: ”Et ajattele mis mä oon ollu, tuol pyöriny skönellä ja oltu hirmumyrskyssä esimerkiksi kerranki.” Verrattiin johonkin muuhun mieheen, joka ehkä teki vähän liiankin ahkerasti himassa töitä, ni siteerattiin minua siihen ja mä en voi niinku olla joku muu mies, et mä oon oma itteni. Jos mua laiskotuttaa ni laiskotuttaa ja mä annan sen näkyä. Kyl mä sain siitä kuullakki joskus. (Entinen kansimies.)

Eikä me kumminkaan niinku säästellä siin mieles, et kun joku sanoo sitä, et eihän sitä sit viitti tapellakkaan, kun toinen on kotona. Ni siis me tapellaan sillon, kun siltä tuntuu. Me saatetaan tapella, kun se on töissä. Me tapellaan tekstiviestien kautta tai satelliittipuhelimessa. Mä en yritä olla kiltti kotirouva siin kohtaa, kun hän on kotona. Et hänen olis vaan hyvä olla. Koska kyl munkin tarvii olla hyvä olla sillon kun hän on kotona. (Merimiehen puoliso, suhteessa 7 vuotta.)

Merimiehen ollessa johtavassa asemassa töissä, voi hän tuoda tämän roolin myös kotiin. Hyvin herkästi annetaan käskyjä ja odotetaan, että perhe tottelee niitä yhtä myötämieleisesti, kuin töissä alamaiset. Merimies voi pitää kovaa kuria lapsille sekä yrittää tehdä muutoksia kodinhoitoon. Kaikki tämä johtuu merimiehen tarpeesta luoda itselleen rooli ja paikka perheessä ja kotona. (Thomas 2003, 82.)

Asia tulee ilmi myös katkelmassa Lea Edwardsin kirjasta.

Perhe-elämä alkoi muuttua normaalimmaksi. Mutta sopeutumista se vaati. Leopardi ei pääse pilkuistaan, opettaja opettaa ja kapteeni käskytää. Eikä perhe ei ollut totunut ottamaan päällikön käskyjä vastaan.

- *Missäs se iso ruuvimeisseli on? Sen paikka on tässä.*
 - *Jarkko taisi lainata.*
 - *Minähän olen sanonut, että tavarat pitää laittaa omille paikoilleen.*
 - *Poika, tules tänne! Älä koske minun tavaroihini, kun et osaa laittaa niitä paikoilleen.*
- Jarkko lähti, kädet taskussa, nyrkissä.*
- *Koeta ymmärtää, yritti äiti selittää pojalleen. – Se on koko ikänsä ollut laivassa. Jos siellä tuli hätätilanne, ei ollut aikaa etsiä tavaroita. Kaikki oli oltava tässä ja nyt, pimeässäkin.*
 - *Olis jo aika tulla maihin. (Edwards, 2007, 133.)*

7.4 Etävanhemmuus

Merimies on ääriesimerkki etäisästä, jonka läsnäolo perheessä vaihtelee. Sosiologi Thomas Heikell Åbo Akademista on tutkinut elämää merimiesperheissä. Hän haastatteli tutkimustaan varten 20 miestä, joiden isät ovat työskennelleet merimiehinä. Hänen haastattelemansa miehet kokevat perheen olleen normaali, isän poissaoloa ei koettu mitenkään isona asiana. Välillä isän paluu merille oli jopa helpotus; perhe-elämä palasi normaaliin ruotuun. Miehet katsovat myös isiensä olleen ”tarpeeksi hyviä isä”, vaikka heillä oli selviä puutteita ja vikoja. Haastatellut miehet ovat kokeneet isiensä kotonaolajaksojen olleen riittäviä toimivan isäsuhteen kannalta. Tämä on lohduttavaa tietoa perheille joissa isän läsnäolo/mukanaolo syystä tai toisesta vaihtelee. (Heikell 2006.)

Thomasin tutkimuksessa tulee ilmi, kuinka lapset tuovat seuraa ja pitävät arjen kii-reellisenä kotona oleville puolisoille. Kuitenkin he katsoivat joutuvansa ottamaan suuren osan vanhemmuuden taakasta yksin kantaakseen. Puolison pitkät työjaksot katsottiin todella vaikeiksi. Lasten ollessa pieniä kotona olo yksin voi olla todella raskasta. Jotkut naiset kertoivat, että merimiehen voi olla vaikea ymmärtää ja kokea perhe-elämää, jos he ovat tottuneet laivalla oloon, jossa kaikki asiat ovat tip top. (Thomas 2003, 69.)

Kotiäidille perhe merkitsee kokonaisvaltaista vastuuta kaikesta, mitä kotona tapahtuu. Vaikka hän onkin kotona ensisijaisesti lasten vuoksi, myös kodin rutiinityöt lankeavat luonnostaan hänelle. Kotiäitihän on vain kotona, joten hänellä on aikaa siihen, mitä kotityö vaatii. Aika kuluukin tehokkaasti kaikessa pienessä, mutta kuitenkin tärkeässä, eikä töistä kotiin palaava mies edes usein tajua, mitä vaimo on tehnyt. Kun likaisia astioita löytyy tiskipöydältä, pesemättömiä pyykkejä korista ja vielä leivänmuruja pöydän alta, miehen johtopäätös on äidin urakasta selvä: ”Täällä sitä vaan vedetään lonkkaa, eikä tehdä mitään.” (Hämäläinen 2000, 95-96.)

Kaiken tämän lisäksi äiti pitää yhteydet sukulaisiin, huolehtii vierailuista ja toimii ehtoisenä emäntänä. Ja tietenkin äiti huolehtii lapsista ja heidän tarpeistaan. Hän selvittää riidat, kuuntelee murheet ja ratkoo ongelmat. Käytännössä se merkitsee kasvatusvastuun kantamista yksin. Isä saattaa olla samanaikaisesti kotona, mutta hänellä on tietenkin oikeus levätä työpaineistaan olohuoneen sohvalla ja katsoa telkkarista matsia. Lapset hakevat hänen kukkarostaan kympin tai satasen, johon isä voi puolihuolimattomalla örähdyksellä antaa luvan, mutta siinä sitten onkin kaikki, mihin häntä tarvitaan. (Hämäläinen 2000, 95-96.)

Merimies, jonka perheessä on nuoria lapsia, ongelmat voivat kärjistyä, kun lapset näkevät isänsä, vieraan ihmisen palaavan töistä kotiin. Lapset voivat tuntea elämänsä normaaliksi silloin, kun isä on töissä. (Thomas 2003, 106.)

Itse en löytänyt viitteitä siitä, että lapset vierastaisivat kotiin tulevaa merimiestä. Totta kai voi odottaa, että arki muuttuu toisen kotiin tullessa, mutta luulen lapsien olevan hyvinkin sopeutuvaisia. Näin haastatellut kertoivat kokemuksistaan:

Kertaakaan poika ei oo selkeesti vierastanu isäänsä. Mut sellasii juttui on, esimerkiksi nukkumaan menemine, ni siihen ei kelpaa iskä. Ei edes, kun se neljän viikon kotona olo rupee oleen lopuillaan. Ni iskä ei kelpaa siihen. Muuten heil on hirveen hyvät välit. Poika on heti kun se näkee iskän, ni se on iskän poika. Äiti saa olla ja mennä ihan rauhas, kunhan tulee siks kotiin, kun hän menee nukkuun. Ehkä sekin heijastaa sitä heiän suhdetta, et poika menee pois ittestään, kun mies lähtee töihin. Et se on niinku päivän, kaks semmonen. Niis tilanteis, et ku mä meenkin hakeen sen tarhasta eikä iskä, ni se istuu takapenkillä ihan hiljaa. Tai yöllä, kun sen hakeen tohon viereen ja se olen minä joka hakee, eikä iskä, ni se on ihan ihmeissään. Et tää ei ole nyt ihan oikein.

Kyl heil on hyvät välit ja varsinki silloin kun poika oli vauva ni lähetin paljon kuvia kaikista hauskoista jutuista, et se niinku näkis niitä. Sky-pen kautta jonkun verran ollaan juteltu. Ja aina kun mies soittaa, ni mä pistän puhelimesta kaiuttimen päälle. Et poika kuulee äänen. En mä usko, et mies on sillai mistään viel jääny paitsi. (Merimiehen puoliso, 2-vuotias lapsi.)

Ikävä tulee kun isä lähtee. Lasten kanssa pitää muistaa pitää kiinni sovitusta. Eli tulee silloin kun on sanonut tulevansa kotiin. Ensimmäisen lapseni kanssa olin liian vähän aikaa läsnä, kun hän oli pieni. Nykyisin olen oppinut olemaan viisaampi ja olen koko ajan kotona. (Merimies, jolla on 2 lasta.)

Lapset ei oo koskaan vierastanu. Vaimolla on siitä ihailtava tapa, et se osaa pitää miut niinku mukana siinä elämässä. En tiä miten hän sen tekee, se vaan on niin. Koskaan ei oo tullu sitä tunnetta, tai nähny sitä tilannetta, et laps vierastaa. (Merimies, jolla on 2 nuorta lasta.)

Nettikeskusteluissa kiitellään merimiehen työn tuomaa vapaa-aikaa kotona. Kun ollaan kotona, ollaan läsnä perheen kanssa.

Arki lasten kanssa on saatu pyörimään mielestäni ihan normaalisti. Toki on niitä hetkiä ollut, kun omat voimat hupenevat ja lapset sairastavat jne. niin yksin ei aina ole herkkua olla - mutta asenteella jaksaa. Ja taas tähän pätee ihan yksinhuoltajiinkin - tosin sillä erolla, että reissumies tulee jossain kohtaa helpottamaan sitä arkea! Lapsille tämä taas on ihan normaalikuvio, eiväthän he edes tiedä periaatteessa muusta. Totta kai isää ikävöidään ja varsinkin silloin, kun äidin kanssa tulee kähinää =) Mutta, kun isä on kotona, on hän todellakin läsnä 24/7. Kyllä silloin rakennetaan uskomattoman kova ja kestävä suhde myös lapseen. Kuinka moni jaksaa pitkän työpäivän jälkeen olla lastensa arjessa ihan oikeasti LÄSNÄ!!!??” Nimim. ei nimimerkkiä (Suomi24, 2009k.)

Arki lapsen kanssa sujuu hienosti. Lapsikin on tottunut, että meillä eletään jaksoissa. On iskä jakso ja äiskä jakso. Iskä jaksolla ei ole hoitopaikkoja ja iskän kanssa touhutaan kaikenlaista mitä äidin kanssa ei. Nimim. Usko pois (Suomi24, 2009l.)

7.5 Elämän tärkein asia

Teemahaastatteluiden lopuksi halusin keskustella haastatteluiden kanssa siitä, mikä heidän mielestään on elämän tärkein asia. Kysymys tuntui olevan monelle hyvinkin vaikea ja he joutuivat hetken pohtimaan vastausta. Vastauksista löytyy kaikki elämän neljä arvoa: terveys, työ, ihmissuhteet ja elämisen tarkoitus (Hämäläinen 2000, 140).

Perheen hyvinvointi. Sitten on tietysti, että on aikaa. Oma terveys totta kai, siit vois pitää enemmänki huolta, sitä ei aina tuu ajateltua. Kyl se perhe on. (Merimies, 4 vuotta aviossa, 2 lasta.)

Kyl se nykysin on parisuhde ja koti missä kaikki on kunnossa. Sinne on kiva mennä ja haikee lähtee sieltä pois. Siellähän mä viihtyisin. Se mitä me nyt yritetään, et saatais sieltä se ensimmäinen lapsi tulemaan, ni se varmaan kruunais sen. Vaimolle se on ollu raskasta se lapsettomuus. Se varmaan olis se täyttymys, kun saatais se sieltä tuleen. (Merimies, aviossa 5 vuotta)

Poika. Terveys on tosi tärkeätä. Mutta en mä osais elämää ilman miestäniäkään ajatella. Ja sitä kaikkee mitä meidän välil on. Semmonen tietty tasapaino ja turvallisuus. Niitten ympärille on hyvä rakentaa mitä vaan oikeastaan. Ehkä viel enemmän se turvallisuus. Siit tulee se, et tapahtu mitä vaan ni voi luottaa siihen turvallisuuteen. Kun on se peruspilari siel kunnossa, ni sen ympärillä on hyvä olla. (Merimiehen puoliso, suhteessa 7 vuotta, 2-vuotias lapsi.)

No onhan se tärkeätä olla terve ja työkykyinen. Kyllä ihmisen tarvii työtä tehdä ja on hyvä jos se on vielä mielekästä. Mutta kyllä mulle parisuhde on tosi tärkeä juttu. Ilman sitä keskittyisin tietysti enemmän työhön. Mutta en haluaisi muuttaa mitään nyt elämästäni. (Naisperämies.)

Parisuhteen ihanne on kumppanuutta, ystävyyttä, jossa kumpikin on kulkenut oman itsenäistymistensä symbioosin ja erillistymisen vaiheiden kautta ja päätenyt toteamaan puolisolleen: ”Minä olen minä ja sinä olet sinä. Olemme erillisiä, itsenäisiä yksilöitä kumpikin, mutta minä tahdon jatkaa elämää yhdessä sinun kanssasi.” (Hämäläinen 2000, 162.)

8 ANALYSOINTI

8.1 Merimiehen työ

Cardiffin yliopiston merenkulkijoiden kansainvälisessä tutkimuskeskuksessa Michelle Thomasin tekemässä tutkimuksessa tuli ilmi, että monelle tutkimukseen osallistuvalla seilaamisen syy olisi raha. Minun käymissäni keskusteluissa ei tullut ilmi, että tärkein syy olisi raha. Rahan toi tässä tutkimuksessa esille vain merimies, joka tekee pitkiä työjaksoja ottamalla ulosmaksun ja asuu Thaimaassa. Suomalaiset merimiehet

pitävät työstään ja ovat erittäin ammattiylpeitä. Onko tutkimuksen erolla syy siinä, että englantilaisilla merenkulkijoilla on parempi palkka? Suomalaiset merimiehet arvostavat toimivaa vuorottelua, ja siitä ei olla valmiita tinkimään.

Merimiehen työ on enemmän kuin ammatti. Se on elämäntapa. Usein kuulee merimiesten nurisevan työstään, mutta ovatko he oikeasti tyytymättömiä? Hyviksi puoleksi muistetaan aina sanoa pitkät vapaat ja siitä saatu mahdollisuus olla perheen kanssa täysipäiväisesti vapaajaksolla. Myös puoliset tuntuvat sopeutuneen merenkulkijan poissaoloon ja hyödyntävän omaa aikaansa kotona.

Merellä työjakson pituus on merkittävä tekijä. Olen täysin samaa mieltä norjalaisen tutkimuksen kanssa, jossa tulokseksi saatiin, että optimaalisin työjakso on neljä viikkoa. Myös haastattelemani ihmiset olivat sitä mieltä. Tämän vuorottelun positiivisena kokevat pariskunnat ovat sopeutuneet erossa oloon. Lyhyemmät työjaksot ovat hyödyksi parisuhteelle sekä huomattavasti helpompi kestää. Lyhyemmillä työjaksoilla työskentelevät pystyvät helpommin sopeutumaan perhe-elämään. Varsinkin perheissä, joissa on nuoria lapsia, puoliset tuntevat pidemmät työjaksot erittäin raskaiksi.

Kuitenkin lyhyet, viikon työjaksot katsotaan olevan parisuhteelle ja perhe-elämälle hyvinkin raskaita. Onko tässä syy, että hyvin moni matkustaja-aluksilla, kiireisessä ja raskaassa työssä oleva on nuori ja naimaton? Mielestäni on erittäin tarpeellista, että monet suomalaiset rahtivarustamot ovat alkaneet pitää työjaksoja 4–6 viikon mittaisina. Tällaisella vuorottelulla en usko loppuun palamisen tai koti-ikävän olevan suuriin merenkulkijoiden ongelmiin.

8.2 Parisuhde ja perhe-elämä

Sannikka Vihlan Turun Yrkeshögskolan Sydvästissä tekemässä opinnäytetyössä tulokseksi merimiehen uudelleen avioitumisprosentti tuli paljon korkeammaksi kuin muun väestön. Itselleni asia ei tullut ilmi missään haastatteluissa. Sen sijaan ilmi tuli, että jotkut merimiesten avioliitoista ovat kestäneet pidempään toisen osapuolen merellä työskentelyn vuoksi, kuin olisivat kestäneet, jos pariskunta olisi ollut yhdessä

koko ajan. Merimiehen jäädessä maihin töihin on kuitenkin usein tullut kriisi, ja moni liitto on näin ollen päätynyt eroon.

Merimiehet arvostavat hyvin korkealle puolisoidensa itsenäisyyttä sekä sitä, että puoliset pärjäävät hyvin kotona heidän ollessa töissä. Yksi haastatelluista maissa olevista puolisoista jopa sanoi pitävänsä siitä, että parisuhteessa on haasteellisuutta. Tämä itse pärjäämisen taito varmasti nostaa hänen omaa minäkuvaansa ja antaa aivan tietynlaisia itseluottamusta.

Merimiesten parisuhteissa maissa olevalta tarvitaan aivan erityistä itsenäisyyttä, organisointikykyä ja taitoa, millä hän pitää merimiehen emotionaalisesti mukana perhe-elämässä maissa. Avaintekijä parisuhteen onnistumisessa on kumppanin oikea valinta. Jos maihin jäävä puoliso ei pysty rakentamaan itsenäistä elämää, on parisuhteen onnistumiselle huonommat tulevaisuuden näkymät. Olin todella positiivisesti yllättynyt keskustellessani puolisoitten kanssa, kuinka he ovat sopeutuneet poissaoloihin, arvostavat vapauttaan ja ovat jopa huomanneet tämänkaltaisen elämän olevan huomattavasti rikkaampaa, kuin jos kumppani olisi maissa töissä. Erityisesti puolisoitten puolelta hyvänä asiana nähtiin, että kumppanin kotona ollessa, oli hän lasten kanssa todella läsnä. Lapsettomat pariskunnat nauttivat runsaasta vapaa-ajasta vaikkapa usein ulkomailla lomaillen.

Itse merimiehenä kerron varmasti tämän työn tuomista hyvistä puolista ehkä hieman ruusuisesti ja puolustaen. Kuitenkin on selvää, että merimiesten parisuhteet eivät ole sen ruusuisempia kuin muidenkaan. Vaikeutena parisuhteessa merimiesten kanssa ei ehkä olekaan se oikea kumppanin valinta maista, joka sopeutuu poissaoloihin. Tutkimuksessa tuli ilmi, että merimiehet voidaan karrikoidusti jakaa kolmeen ryhmään:

- merimiehet, joilla on perhe
- merimiehet, jotka nauttivat lomista ja ovat aktiivisia vapaavuorollaan
- merimiehet, jotka käyttävät suurimman osan vapaavuorostaan juomalla alkoholia.

Tietysti jokainen merimies on oma yksilönsä ja henkilö voi käyttäytyä vapaavuorolleen näiden kaikkien kolmen ryhmän mukaisesti, mutta sijoittamalla merimiehet tällaiseen ryhmäjakoon, ei ole yllätys jos parisuhde ei aina onnistu hänen kanssaan.

Ongelmaksi perheellisillä merimiehillä voi tulla sopeutuminen perhe-elämään ja perheen totuttuihin rutiineihin työjakson jälkeen. Konfliktina voi olla, että joskus omalta väsymykseltään kotona oleva puoliso ei muista, että kotiin tuleva merimieskin on uupunut työjaksostaan. Parisuhteessa oleva lapseton merimies voi olla vapaavuorolleen liiankin aktiivinen näkemään kavereita ja olemaan poissa kotona. Varsinkin jos puoliso työskentelee normaalisti maissa, on hänen mentävä töihin päivittäin, kun kumppani lomailee. Myöskään koko ajan juhlivaa kumppania ei maissa oleva puoliso jaksakaan kauan katsoa. Uskon, että varsinaiseen poissaoloon ei suomalaisessa varustamossa nykyaikana työskentelevän merimiehen parisuhde kaadu. Kyllä siellä on pohjalla muitakin syitä.

8.4 Johtopäätös

Aloitin tämän opinnäytetyön Pekka Hämäläisen (2000, 132) oivallisilla sanoilla: ”Parisuhde ei ole satama, turvapaikka, johon ihminen saapuu yksinäisiltä retkiltään ja on sen jälkeen ikuisesti onnellinen. Parisuhde on matka, seikkailu aavalla merellä ja kaikkien sen tarjoamien yllätysten keskellä.” Tarvitaan siis kunnioitusta puolin ja toisin, huomioon ottamista, kompromisseja sekä tahtoa ja halua, että me-tunne saadaan säilymään. Oli sinulla sitten parisuhde minkä ammattikunnan edustajan kanssa tahansa, totuus on, että suhde tarvitsee työtä ja aikaa onnistuakseen.

Rakentaessaan tasapainoista suhdetta on molempien osapuolten annettava parisuhteelle sen tarvitsema arvo. Tärkeä suhdetta koossa pitävä voima on taito ja halu sekä myös erityisesti huomioitavaa on puolison erilaisuuden arvostaminen. Vanhan kansan sanonta *Tee muille ihmisille niin kuin tahtoisit heidän tekevän sinulle* pätee myös tässä yhteydessä.

9 UUSIA TUTKIMUSKOhteITA

Opinnäytetyön perusteella voi osoittaa tästä aihepiiristä muitakin tutkimuskohteita. Sellaisia voisivat olla seuraavat:

- maihin jääneiden entisten merimiesten ja merimiesten ex-puolisoiden kokemukset, miksi ei parisuhde kestänyt merimiehen kanssa
- ongelmat, mitä tulee merimiehille ja heidän puolisoilleen, kun merimies jää eläkkeelle
- mikä motivoi seilaamaan, viihtyvyys työssä
- vaihtopäivien aiheuttama stressi – onko se todellista
- vanhempien suhde merimieheen ja ne tuntemukset, jotka syntyvät, kun oma lapsi lähtee merelle töihin.

10 YHTEENVETO

Tämän tutkimuksen mielenkiinnon kohteena oli merimiehen parisuhde ja haettiin vastauksia kysymyksiin: Kuinka suuri osa elämästä suodaan parisuhteelle? Kuinka paljon parisuhteessa tulisi joustaa toisen tai molempien työn vuoksi? Miten merimiehen parisuhde kestää työstä johtuvat poissaolot?

Työ on suuri osa ihmisen elämää. Merimiehen työ jaksottuu työ- ja vapaavuoroihin. Nykyaikana Suomen lipun alla vuorottelujärjestelmä on 1:1 ja rahtialuksissa on yleisesti noin 4-6 viikon työjaksot. Työstä seuraaviin poissaoloihin täytyy sopeutua merimiehen sekä hänen puolisonsa ja perheensä. Merimies ja hänen puolisonsa joutuvat elämään osa-aikasuhteessa.

Osa-aikasuhteessa pariskunta joutuu ottamaan riskejä. Poissaolot ja niistä johtuva vieraantuminen luo epävarmuutta, joka on kohdattava ja käsiteltävä. Luottamus ja

emotionaalisen yhteyden säilyttäminen onkin ensiarvoisen tärkeää. Onneksi nykyään yhteydenpito on helpompaa puhelimen ja Internetin välityksellä. Ne yhdessä auttavat kommunikoinnissa ja erossa olemisessa.

Merimiehen puolisolta vaaditaan itsenäisyyttä ja joustavuutta. Kun perheessä on lapsia, tuntevat puoliset olevansa kuin yksinhuoltajia, jolloin kaikki lapsiin liittyvä täytyy hoitaa itse merenkulkijan ollessa etävanhempi. Merimiesten puoliset kuitenkin hyväksyvät kumppaneidensa poissaolon. He ovat pystyneet rakentamaan oman itsenäisen elämän ja vaalivat omia kiinnostuksen kohteita, harrastuksia ja ystävyyssuhteita.

Merellä olo ja kotielämä tarjoavat selvän kontrastin. On hyvin vaikea saada näitä kahta maailmaa kohtaamaan. Ongelmaksi merimiehen suhteessa kärjistyvät usein vaihtopäivät. Merimiehen kotiintulo kun voi olla yhtä juhlaa, stressin purkua tai pelkkää väsymystä. Sopeutuminen parisuhde- ja perhe-elämään ei aina onnistu ilman konflikteja. Pariskunnan molemminpuoliset odotukset ovat suuret eivätkä aina kohtaa toivotulla tavalla. Myös merimiehen valmistautuminen takaisin työelämään voi aiheuttaa molemminpuolista stressiä. Hyvänä asiana kuitenkin nähtiin, että merimiehen ollessa kotona, on hän lasten kanssa todella läsnä sekä lapsettomat pariskunnat pystyvät nauttimaan runsaasta yhteisestä vapaa-ajasta.

Liiallinen erillään olo voi johtaa eroon, mutta vielä useammin suhteet voivat tuhoutuvan liian voimakkaaseen läheisyyden vaatimiseen. Terveen suhteen tunnuspiirteitä ovat, että kaksi ihmistä kestää välimatkan toisistaan ja pystyy sallimaan toisilleen myös yksinoloa. Merimiehelle parisuhdekumppani on erityisen tärkeä. Säännölliset poissaolot kotoa ja sosiaalisista ympyröistä tekevät ystävyyssuhteiden ylläpitämisen vaikeaksi. Merimiehet jakavat ongelmansa puolisonsa kanssa ja saavat heiltä henkistä tukea. Avaintekijä parisuhteen onnistumisessa onkin kumppanin oikea valinta.

11 LOPPUSANAT

Olen nauttinut paljon tämän tutkimuksen tekemisestä. Aihe osoittautui juuri minulle sopivaksi ja mielenkiinto säilyi loppuun asti. Kokonaisuutena työ onnistui mielestäni hyvin. Haluan toiveikkaasti ajatella, että tulevaisuudessa merenkulun oppilaitoksissa olisi vapaasti valittava kurssi parisuhdetaidoista. Nykyään opiskelemme johtamistaitoa ja muutenkin sosiaalisia taitoja pidetään tärkeinä. Laivoilla kuitenkin törmätään usein ongelmiin, joiden laukaisijana on toiminut maissa olevat parisuhdeongelmat. Asiaa ei siis voi väheksyä.

Eniten tämä työ kuitenkin opetti asioita itsestäni ja aloinkin pohtia omaa parisuhdetani enemmän kuin aikaisemmin. Tämä tutkimus on mielestäni edesauttanut pitkässä parisuhteessani onnellisuutta ja ymmärrystä puolisoani kohtaan. Myös taitoni tiedonhaussa ja julkaisuiden tulkinnassa ja referoinnissa parantuivat. Nykyään katson parisuhdetaitojen parantamisen olevan jo jonkinlainen velvollisuus hyvää parisuhdetta halutessa.

Aika kuluu

*Tiedäthän, aika kuluu
ja me tulemme vanhoiksi.
Meidänkin on kerran opittava elämään
yhdessä,
samassa huoneessa. (Soini 1979.)*

LÄHTEET

- Andersson, U. [verkkodokumentti, viitattu 28.12.2009]. Saatavissa: http://www.ecredo.fi/kirkkonummi/data/liitteet/parisuhde_ja_sitoutuminen.pdf
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy. 5.painos (ensimmäinen painos 1998).
- Heikell, T. 2006. Pappa kom hem! [verkkodokumentti, viitattu 24.01.2010]. Saatavissa: https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/perhetutkimus/tutkijakoulu/ajankohtaista/lehdistitiedotteet_101106.pdf
- Hämäläinen, P. 2000. Hyvä parisuhde. Hämeenlinna. Karisto Oy.
- Iltasanomat. Keskustelupalsta. 16.09.2009. [verkkodokumentti, viitattu 27.10.2009]. Saatavissa: <http://keskustelut.iltasanomat.fi/thread.jspa?messageID=1222551>
- Karjalainen, M. Blogi. [verkkodokumentti, viitattu 11.01.2010]. Saatavissa: <http://karjalainen.wordpress.com/>
- Karjalainen, M. 1999. Merimiehen matkakertomus, laivaelämä vankila-metaforan valossa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Uskontotiede.
- Kontula, O. 2009. Parisuhdeonnon avaimet ja esteet. Perhebarometri 2009. Väestöliitto. Väestötutkimuslaitos, katsauksia E 38/2009.
- Määttä, K. 2000. Kestävä parisuhde. Juva. WSOY.
- PMMP 2009. Merimiehen vaimo -laulu. [verkkodokumentti, viitattu 24.01.2010]. Saatavissa: <http://lirama.net/song/281863>
- Pukkala, T. 2006. [verkkodokumentti, viitattu 18.11.2009]. Saatavissa: <http://www.ulapland.fi?newsid=6644&deptid=11888&languageid=3&news=1>
- Pukkala, T. 2007. Pitkän parisuhteen salaisuus. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.
- Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalaisen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.
- Schroderus, T. 2010. Isä on taas reissussa. Iltalehti 25/26.9.2010 Viikonvaihte s. 25.
- Studio55. Keskustelupalsta. [verkkodokumentti, viitattu 31.10.2009]. Saatavissa: <http://www.studio55.fi/foorumi/lahipiiri-voimavarana/pitka-parisuhde-saavutus-vai-sattumaa/>
- Suomi24. Keskustelupalsta. [verkkodokumentti, viitattu 27.10.2009]. Saatavissa: <http://keskustelu.suomi24.fi/node/4024308#comment-21240118> (2009a, b, c, d)

Suomi24. Keskustelupalsta. [verkkodokumentti, viitattu 27.10.2009]. Saatavissa: <http://keskustelu.suomi24.fi/node/5422814#comment-28876286> (2009e, f, g, h, i, j)

Suomi24. Keskustelupalsta. [verkkodokumentti, viitattu 27.10.2009]. Saatavissa: <http://keskustelu.suomi24.fi/node/4447175> (27.10.2009) (2009k)

Suomi24. Keskustelupalsta. [verkkodokumentti, viitattu 27.10.2009]. Saatavissa: <http://keskustelu.suomi24.fi/node/4691184> (27.10.2009) (2009l)

Thomas, M. 2003. Lost at Sea and Lost at Home: the Predicament of Seafaring Families. Seafarers International Research Centre (SIRC). Cardiff University.

Ulven, A. Omdal, K. Herlovnielsen, H. Irgens, Å. & Dahl, E. 2007. Seafarers' wives and intermittent husbands, social and psychological impact of a subgroup of Norwegian seafarers' work schedule on their families. Norwegian Centre for Maritime Medicine; Haukland University Hospital. Internat. Marit. Health, 2007, 58, 1 – 4.

Vihla, S. 2003. Merimiesten parisuhteet ja elämänlaatu. Opinnäytetyö. Yrkeshögskolan Sydväst. Institutionen för sjöfart.

Voice. Keskustelupalsta. 22.09.2008. [verkkodokumentti, viitattu 19.10.2009]. Saatavissa: http://www.voice.fi/index.php?tmpl=blog&option=com_sbsarticle&cid=95&cat=17&m=09&mv=&cpage=10

17. marraskuuta 2009

Hei!

Olen Matleena Mäkelä ja opiskelen merikapteeniksi Raumalla. Tutkintoomme kuuluu tehdä tutkiva opinnäytetyö. Aion tehdä tutkimuksen aiheesta: Miltä merimiehen poissaolo tuntuu ihmissuhteen molemmista osapuolista ja mitä vaikutuksia sillä on hänen puolisoonsa ja häneen itseensä.

Aloitin tekemään opinnäytetyötäni tarkoituksena saada se valmiiksi hyvissä ajoin ennen valmistumistani 2011 keväällä. Olen kerännyt materiaalia kirjallisuudesta, mutta tärkein materiaalini olisi ihmisiltä saatu palaute. Yritän haastatella useita merimiehiä ja heidän puolisoitaan. He ovat eri-ikäisiä, eri sukupuolta, rannikolta tai sisä-suomesta. Osa pariskunnista on sellaisia, joissa molemmat osapuolet seilaavat.

Käsiteltävä asia on hyvin henkilökohtainen. Olisin siitä huolimatta erittäin kiitollinen saamastani tiedoista ja kertomuksista. Merenkulkijoista tehtyjä tutkimuksia on erittäin vähän eikä heidän perheidensä tuntemuksia ole tutkittu Suomessa ollenkaan.

Haastattelun suoritan suullisesti sanelukonetta käyttäen. Haastateltavat säilyvät nimettöminä koko ajan, sekä kaikki sanottu käsitellään luottamuksellisesti. Toiveena olisi saada käyttää materiaalia myös opinnäytetyön ulkopuolella, esimerkiksi jatko-tutkimuksissani. Haastattelut pyrin suorittamaan tämän talven aikana riippuen töissä olostani, haastateltavien aikataulusta sekä koulukiireistäni.

Ilman vastauksia en työssäni pääse eteenpäin, joten toivon suuresti yhteistyötä kansasi. Olisin kiitollinen jos ilmoittaisit halukkuudestasi tulla haastateltavakseni, joko sähköpostilla osoitteeseen matleena01@hotmail.com tai soittamalla numerooni +358 400 916 877.

Ystävällisin terveisin,

Matleena Mäkelä

Teemahaastattelun runko, merimiehille

Haastattelukysymykset:

(x) = sama kysymys esitetty toisin päin esim. oletko sinä

1. Alkukysymykset

- a) Ikä
- b) Oletko sinkku, avio- tai avoliitossa
- c) kauanko avio- / avoliittosi on kestänyt
- d) Puolison ammatti
- e) Missä päin Suomea asut
- f) Lapsien lukumäärä
- g) Onko perheessäsi ollut merenkulkijoita ennen

2. Työ

- a) Kuinka ajauduit alalle
- b) Koska aloitit työskentelysi merellä
- c) Oletko sen jälkeen seilannut koko ajan
- d) Miten pitkiä työjaksosi ovat olleet
- e) Pidätkö työstäsi
- f) Miten valmistaudut kotona lähtöpäivään
- g) Oletko kokenut töissä olon helpommaksi sinkkuna
- h) Mikä motivoi sinua seilaamaan
- i) Oletko koskaan katunut työskentelyäsi merellä
- j) Oletko tehnyt työelämässä itsekkäitä ratkaisuja, joissa esimerkiksi parisuhteesi on jäänyt taka-alalle
- k) Miltä sinusta tuntuisi jäädä eläkkeelle (työelämässä oleville)

3. Parisuhde

- a) Oliko tapaaminen ja yhteiselon aloittaminen puolisosi kanssa vaikeaa
- b) Koetko että parisuhteen puuttumisen syynä on ammattisi (sinkuille)
- c) Pitääkö mielestäsi varautua johonkin tiettyyn asiaan, jos aloittaa suhteen merimiehen kanssa

- d) Mitä piirrettä pidät teidän parisuhteelle erityisen tärkeänä
- e) Mikä saa teidät pysymään yhdessä
- f) Miksi luulet, että ette ole menneet naimisiin (avoliitossa oleville)
- g) Kumman osapuolen katsot joutuvan joustamaan parisuhteessanne enemmän
- h) Onko puolisoasi ollut mukana laivalla
- i) Koetko, että mahdolliset ongelmat suhteessanne johtuvat työstäsi
- j) Minkä asian koet hankalimmaksi parisuhteessanne
- k) Onko luottamus aina säilynyt suhteessanne
- l) Onko puolisoasi mustasukkainen (x)
- m) Oletko koskaan harkinnut eroa
- n) Tunnetko suurta kaipausta puolisoasi kohtaan töissä ollessasi
- o) Pidätkö pitkää parisuhdetta saavutuksena vai sattumana
- p) Ovatko pitkät poissaolot mielestäsi parisuhteenne pelastus ja piristys
- q) Mitä odotuksia sinulla on tulevaisuudelta koskien parisuhdettaasi
- r) Mitä ajattelet menneistä vuosista nyt (pidemmässä parisuhteessä olleet)

4. Perhe-elämä

- a) Tunnetko itsesi ulkopuoliseksi perheessäsi, kun palaat kotiin työjaksolta
- b) Tunnetko joskus ahdistusta palatessasi kotiin työjaksolta
- c) Oletko huomannut vaikeaksi sopeutua kotielämään töissä olon jälkeen
- d) Tunnetko, että kotona työtäsi arvostetaan
- e) Elätäkö perheesi
- g) Koetko, että pääset joskus pakoon huonoa tilannetta kotona, kun lähdet seilaamaan
- h) Haluaisitko, että lapsesi hakeutuisi töihin merelle
- i) Miten lapsesi suhtautuu merellä oloosi
- j) Onko suhde lapseesi säilynyt läheisenä
- k) Piditkö isyysloman
- l) Onko lapsesi ollut mukana laivalla
- m) Odotetaanko kotona, että joskus jäisit maihin (x)
- n) Oletko huolissasi perheestäsi töissä ollessasi
 - miksi ja mistä
- o) Mikä on mielestäsi elämän tärkein asia

Teemahaastattelun runko, puolisoille

Haastattelukysymykset:

(x) = sama kysymys esitetty toisin päin esim. oletko sinä

1. Alkukysymykset

- a) Ikä
- b) Oletko avio- tai avoliitossa
- c) Kauanko avio- / avoliittosi on kestänyt
- d) Oma ammatti
- e) Missä päin Suomea asut
- f) Lapsien lukumäärä
- g) Onko perheessäsi ollut merenkulkijoita ennen

2. Työ

- a) Miten pitkiä puolisosi työjaksot ovat olleet
- b) Kauan puolisosi on seilannut
- c) Miten kotiloissa tulee ilmi, kun lähtöpäivä on lähellä
- d) Huomaako kotiloissa, jos puolisosi on töissä johtavassa asemassa
- e) Onko puolisollasi tapoja, jotka tulevat työskentelystä merellä
- f) Oletko ollut puolisosi mukana laivalla
- g) Tunnetko ylpeyttä puolisosi työstä
- h) Tunnetko jääväsi ulos merimiehen elämästä olemalla itse maissa
- i) Miltä sinusta tuntuu puolisosi eläkkeelle jäänti

3. Parisuhde

- a) Oliko tapaaminen ja yhteiselon aloittaminen puolisosi kanssa vaikeaa
- b) Pitääkö mielestäsi varautua johonkin tiettyyn asiaan, jos aloittaa suhteen merimiehen kanssa
- d) Mitä piirrettä pidät teidän parisuhteelle erityisen tärkeänä
- e) Mikä saa teidät pysymään yhdessä
- f) Miksi luulet, että ette ole menneet naimisiin (avoliitossa oleville)
- g) Kumman osapuolen katsot joutuvan joustamaan parisuhteessa enemmän

- h) Tunnetko, että puolisosi antaa joskus suuremman arvon työlleen kuin parisuhteelle
- i) Koetko, että mahdolliset ongelmat suhteessanne johtuvat puolisosi työstä
- j) Minkä asian koet hankalimmaksi parisuhteessanne
- k) Onko luottamus aina säilynyt suhteessanne
- l) Onko puolisosi mustasukkainen (x)
- m) Oletko koskaan harkinnut eroa
- n) Tunnetko suurta kaipausta puolisoasi kohtaan hänen töissä ollessaan
- o) Pidätkö pitkää parisuhdetta saavutuksena vai sattumana
- p) Ovatko pitkät poissaolot mielestäsi parisuhteenne pelastus ja piristys
- q) Mitä odotuksia sinulla on tulevaisuudelta koskien parisuhdetta
- r) Mitä ajattelet menneistä vuosista nyt (pidemmässä parisuhteessa olleet)

4. Perhe-elämä

- a) Oletko pystynyt rakentamaan itsellesi itsenäisen elämän
- b) Tunnetko joskus ahdistusta puolisosi palatessa kotiin työjaksolta
- c) Oletko huomannut puolisosi sopeutumisen kotielämään vaikeaksi töissä olon jälkeen
- d) Tunnetko, että kotona oloasi arvostetaan (kotiäideille)
- e) Muutatko elämääsi, kun puolisosi palaa kotiin vastikevapaalle
- g) Katsotko, että pystyt puolisosi kanssa viettämään vapaa-aikaa yhtä paljon, kuin maissa olevat pariskunnat
- h) Haluaisitko, että lapsesi hakeutuisi töihin merelle
- i) Miten lapsesi suhtautuu puolisosi merellä oloon
- j) Onko puolisosi suhde lapseen säilynyt läheisenä
- k) Pitikö miehesi isyyysloman
- l) Onko lapsesi ollut puolisosi mukana laivalla
- m) Odotatko, että puolisosi joskus jäisi maihin töihin
 - miksi
- n) Oletko huolissasi puolisostasi hänen töissä ollessaan
 - miksi ja mistä
- o) Mikä on mielestäsi elämän tärkein asia